پزیشکی لادێ

فرانز کافکا

وەرگێڕانی: شاهۆ حەسەنپوور

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

ناوەرۆک

پێشەکی 7
چەند دێرێك 10
پارێزەری نوێ 13
پزیشکی لادێ 15
لە ریزی کۆتایی دا 24
نووسراوەیەکی کۆن 26
لەبەر دەرگای یاسادا 30
چەقەڵ و عەرەبەکان 33
سەردانی کانگە 39
لادێکەی دیکە 44
پەیامی ئیمپراتۆری 45
نیگەرانی باوك 47
یازدە کوڕ 49
کوژرانی برا 56
خەو 60
ڕاپۆرتێك بۆ ئاكادمییەك 63

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بۆ باوکم

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

پێشەکی

نووسەر لە چەند دێرێك دا

فرانز كافكا لە ساڵی 1883ی زایینیدا لە بنەماڵەیەكی بورژوای یەهوودی لە شاری پراگ لەدایك بوو. چونكە لەو سەردەمەدا جمهوری ''چك'' لەژێر دەسەڵاتی نەمسادا بووە زمانی ئاڵمانی وەك زمانی رەسمی بەكار هاتووە. هەر بۆیە بەشێكی زۆر لە خەڵكی ئەو شارە منداڵەكانیان دەناردە مەكتەبە ئاڵمانی زمانەكان. كافكاش لە یەكێك لەو مەكتەبانەدا ناونووس دەكرێ.

كافكا لە ساڵی 1901 چوو بۆ زانستگەو لە بەشی ماف دا دەستی كرد بە خوێندن. بەڵام هەر زوو زانستگەی بۆ ماوەی ساڵێك بەجێدێڵێ. پاش ئەم ساڵە دەگەڕێتەوە زانستگەو لە هەمان بەش دا درێژە بەخوێندن دەداو لە ساڵی 1906دا پلەی دكتۆرای ماف بەدەست دێنێ.

بەرهەمەكانی:

ئەوی پێویستە بگوترێ ئەوەیە زۆربەی بەرهەمەكانی كافكا پاش مەرگی بڵاو دەكرێنەوە. یەكەمین چالاكی كافكا لەبواری نووسین دا دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی 1910، لەم ساڵەدا چەند بابەتێكی زمانەوانی دەنووسێ، هەروەها هێندێك نووسینی دیكەشی سەبارەت بە ئایینی مەسیحی هەبووە. هەر لەم ساڵەدایە كافكا دەفتەری بیرەوەری دادەنێو دەست دەكا بە یادداشت كردنی رووداوەكانی ژیانیو هەتا ساڵی 1920 ئەم كارەی درێژە دەدا. لەپاش ئەمانە لە ساڵی 1912 دا بەرهەمە ئەدەبییەكانی دەنووسێ. رۆمانی ''ئەمریكا'' لەم ساڵەدا نووسراوەو لە ساڵی 1927دا چاپ كراوە. چیرۆكی ''حوكم'' Le Verdict كە هەژدە لاپەڕە لەم ساڵەدا نووسراوە، هەر لەم ساڵەدا كورتە رۆمانی ''مسخ'' The Metamorphosis دەنووسێ. ئەم كورتە رۆمانە ساڵی 1915 چاپ دەكرێ كە یەكێكە لە باشترین بەرهەمەكانی ناوبراو.

لە ساڵی 1914دا رۆمانی ''محاكمە'' دەنووسێو ساڵی 1925 چاپ كراوە. كۆمەڵە چیرۆكی ''پزیشكی لادێ'' لەنێوان ساڵانی 1914-1917 نووسراوەو لە ساڵی 1919دا چاپ كراوە. ''تاقمی تاوانباران'' لەگەڵ چیرۆكی ''گراكوسی راوچی'' لەساڵی 1919دا چاپ كراون. رۆمانی ناتەواوی ''دیواری چین''یش هەر دەبێ لەم ساڵانەدا نووسرابێ كە ئەم چیرۆكانەی تێدا نووسراوە، بەڵام ئەم رۆمانە ساڵی 1931 بەچاپ گەیشتووە. رۆمانی ''قەسر''یش لەنێوان ساڵانی 1914-1922 نووسراوەو، ساڵی 1926 چاپ كراوە.

جیا لەم بەرهەمانە كۆمەڵەی ئەو نامانەی كە بۆ ''فلیسو ملینا'' ناردوونی كۆ كراونەوەو چاپ كراون. ئەم نامانەو بیرەوەرییەكانی گەلێك گرنگن بۆ تێگەیشتن لە بۆچوونەكانی كافكا.

كافكا لە ساڵی 1914دا ''فلیس باور'' Flice Bauer بە هاوسەری ژیانی دیاری دەكاو لە ساڵی 1917دا لێیجیا دەبێتەوە. پێوەندیی كافكاو جولی Julie Wohruzek بۆ ساڵانی 1919-1920 دەگەڕێتەوە. هەروەها پێوەندیی لەگەڵ ''ملینا'' Milena Jesenska-pollakش هەبووە. ''دۆرا'' Dora ئەو ژنەیە كە بۆ ماوەی ساڵێك 1923- 1924 لەكاتی مەرگی كافكادا ئاگاداری لێكردووە.

نەخۆشی، وەسییەت و مەرگ

كافكا لە ساڵی 1917دا تووشی نەخۆشی سیل دەبێ. ساڵی 1923 دەچێتە بیرلینو لە ساڵی 1924دا لە ئاسایشگای ''كیرلینگ'' لە نزیك شاری وییەن چرای تەمەنی دەكووژێتەوەو دەبرێتەوە پراگو لە گۆڕستانی یەهوودیان بەخاك دەسپێردرێ. هەروەك ئاماژە كرا زۆربەی بەرهەمەكانی كافكا پاش مەرگی بەچاپ دەگەن. كافكا لە وەسییەتەكەیدا بۆ تەنیا هاوڕێی نزیكی ''ماكس برود'' داوا دەكا هەموو بەرهەمەكانی، ئەوانەی بڵاویش بوونەوە، بسووتێنێ. بەڵام ماكس ئەم وەسییەتەی كافكا بەجێناگەیەنێو پاش مەرگی بەرەبەرە بەرهەمە چاپ نەكراوەكانی بەچاپ دەگەیەنێ. بەم جۆرە بەشێك لە باشترین ئەو بەرهەمە بەنرخە ئەدەبییانەی قەرار بوو لە كتێبخانەی ئەدەبی جیهانیدا ناوو جێگایان نەبێ لەنێو نەچوونو بۆ هەمیشە لەم خانەیەدا مانەوە.

لەمەڕ ئەم وەرگێرانە

ئەم كۆمەڵە چیرۆكەم لە زمانی فارسییەوە كرد بە كوردی. وەرگێڕی فارسی ''فرامرز بهزاد'' ئەم چیرۆكانەی لە زمانی ئاڵمانییەوە كردوون بە فارسی. من لە وەرگێڕانەوەی پێشەكی وەرگێڕی فارسی خۆم پاراست، چونكە ئەم پێشەكییەم بۆ وەرگێڕاوی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کوردی‌یەکە بە پێویست نەزانی، تەنیا چەند دێڕێکم بە پێویست زانی بیانکەمەوە کوردی‌و بە دوو تێبینی دەیاننووسمەوەو تێبینی خۆشمی دەخەمەسەر:

یەکەم: دەڵێ ''لە چیرۆکەکانی پزیشکی لادێدا چیرۆکی لەبەر دەرگای یاسادا شیلەی رۆمانی محاکمەو چیرۆکی خەو نووسینێکی دیکە بۆ کۆتایی ئەم رۆمانەیە، هەروەها چیرۆکی پەیامی ئیمپراتۆری کرۆکی رۆمانی ناتەواوی دیواری چینە.''

دووهەم: دەڵێ، بۆ دڵنیا بوونی خوێنەران ئەوەش بڵێم، وەرگێڕ ئەوپەڕی هەوڵی خۆی داوە هەتا وەرگێڕانەکەی مووبەموو وردبێ، ئەگەر لە جێگەیەك دا رستەیەك ماناکەی دیار نەبوو، ئەو نادیاری مانایە وەئەستۆی نووسەرە نەك وەئەستۆی ئەو. ئەمانەش ئەو شتانەن کە دەبێ بە لێوردبوونەوەیەکی زۆرترەوە بخوێندرێنەوە.''

تێبینی خۆم: لە ئامادە کردنی ئەم پێشەکی‌یەدا یەك دوو وتارم بە زمانی فارسی دەست کەوت کە جیاوازی لە نووسین‌و دەرچوونی بڵاوکراوەکان دا هەبوو، هەروەها لە هیچ وتارێك دا تێکڕای کارو چالاکی‌یەکانی کافکام دەست نەکەوت. ئەوەی لێرەدا ساغم کردۆتەوە لە فەرهەنگی فەرەنسی- فەرەنسی PETIT ROBERT2 لەگەڵ ئەو یەك دوو وتارەی بە زمانی فارسی خوێندمنەوە ئامادەم کردوە.

منیش وەك ئەرکێکی سەرەکی وەرگێڕان هەوڵم دا ئەمانەت پارێزی بکەم. هەروەها هەوڵیشم دا زۆر لە دەقە فارسی‌یەکە دوور نەکەومەوە. هیوام وایە توانیبێتم لە کارەکەم دا سەرکەوتوو بووبم. ئەم وەرگێڕانە دەخەمە سەر باقی ئەو کارانەی کافکا کە کراون بە کوردی‌و پێشکەشی خوێنەرانی دەکەم.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

چەند دێڕێك

سەرەتای سەدەی بیستەم هاوکات بوو دەگەڵ پەرەسەندنی هەرچی زیاتری زانستو تێکنۆلۆژی. ئەرتەشی مودێرن، چەکی مودێرن، چەوسانەوە، شەڕی یەکەم، داگیر کردن، کوژرانی هەزاران هەزار کەس لە پانایی ئەم گۆی زەوییەدا، بەدبەختیو ماڵوێرانیو سووکایەتی،... ئەمانە دیاردەی نوێی پێشکەوتنو گەشەی کۆمەڵگە بوون. لەگەڵ ئەم ئازارو وەحشەتانەش دا مرۆڤ هەوڵی ئەوە بووە بەختەوەری بۆ خۆی بەدی بێنێ، ئەم میکانیزمە کۆمەڵایەتییە نوێیە مرۆڤی تێدا هەڵکەوتن ئەم سووکایەتیەیان پێ تەحەممول نەکراو لە سەردەمەکەی خۆیان یاخی بوون. فرانز کافکا لەو مرۆڤە هاوچەرخانە بوو لە سەردەمەکەی خۆی وەرگەڕایەوەو بە زەردەخەنەیەکی تاڵەوە لە نائینسانی ئینسانەکانی دەوروبەری خۆی روانی.

هەلو مەرجی کۆمەڵایەتی ئەو سەردەمەی ئەو رووناکبیرەی تێدا دەژیا بەرهەمهێنی شێوەی بیرکردنەوەیەتی کە لە نووسراوەکانیدا رەنگدەداتەوە. نامۆیی، بێهوودەیی، دابڕان، ئەزموونی کولتووری مرۆڤی ئەو سەردەمەن؛ ئەمە لە تایبەتمەندییەکانی ئەدەبی کافکایە. ئەگەر دەیانگوت ئەدەبیاتی کافکا تاریكو لێڵە، ئەوە ئاسۆی لێڵو بێهیوای ئەو سەردەمە بوو، ئەو لێڵیو تاریکاییەی دروست کردبوو. ئەگەر کافکاو هاوچەرخەکانی لەلایەن خەڵکەوە نامۆ بوون، هۆیەکەی ئەو ڕێبازە ئەدەبییە نوێیە بوو کە لەسەر دەستی ئەو بیرمەندانە هاتبووە ئاراوە. یەکێك لە تایبەتمەندییەکانی ئەدەبی نوێ لەهەر سەردەمێك دا ئەوەیە لێتێگەیشتنی ئاسان نیە. دۆخی ئاڵۆزی کۆمەڵایەتی پاش شەڕی یەکەم بوو بە هۆی هاندانێك بۆ گۆڕانی ئەدەبی. وەرچەرخان لە ئەدەب دا بەتایبەتی لە رۆمان دا رووی داو "پرۆست، فاکنەر، موزیل، جیمز جویز، کافکا..." پێشەنگی ئەم کاروانە بوون.

کافکا دەڵێ ئەوەی بیهەوێ لە نووسراوەکانم بگا، دەبێ ئاگای لە ژیانی تایبەتیم هەبێ. کەواتە بیرەوەریو نامەکانی کلیلی لێتێگەیشتنیەتی. ئەم قسەیە ئەوە دەسەلمێنێ نووسەر ئەزموونەکانی ژیانی تایبەتی خۆی -واتا ئۆتۆبایۆگرافی autobiography- کردۆتە هەوێنی نووسراوەکانی کە لە ''مسخ''دا بە تەواوی دەردەکەوێ. کافکا هەر لە منداڵییەوە هەست بەو ستەمە دەکا باوکی بەرامبەری دەیکا. هەر بۆیە گۆشەگیریو بێدەنگی دەبنە تایبەتمەندی ئەو مرۆڤە. بەڵام ئەمە تەنیا شتێك نیە کافکای تووشی دابڕان کردووە.

کافکا کەوتۆتە نێوان پاڵەپەستۆی سێ کولتووری جیاوازەوە. یەهوودی، کە بە رەگەز یەهوودییە. سلاڤ، کە لەنێویان دا دەژی. ئاڵمانی، کە پێی دەنووسێ. بەڵام ئەو لەبان ئەو کولتوورانەوە بیردەکاتەوە. ئەم کولتوورانەو بەگشتی کولتووری سەردەم ناتوانن بیری کافکا داگیر بکەن، ئەو بەدوای ئینسانی دیکەو ئاسۆیتردا وێڵە هەر بۆیەشە هیچ کام لەو کولتوورانە لەکاتی خۆیدا وەری ناگرن.

توانایی ئەدەبی کافکا ئەو کاتە هەست پێدەکرێ کە پاش شەڕی یەکەم ''سارترو ئاندرێژید،...'' لە فەرەنسەوە بە ئاڵمانیەکانی دەناسێنن. کافکا بەم تایبەتمەندیانەوە کە لەم دۆخە کۆمەڵایەتیەدا سەری هەڵدا، لە شێوازو نووسین دا خاوەن ڕێبازی خۆیەتی کە گەلێ ئەدیب تەئسیریان لێوەرگرتوە. وابزانم خوێنەران زۆر تووشی وتەزای فەزای کافکایی، کارکتەری کافکایی، روحی کافکایی... بوون با بزانین ئەمانە کامانەن.

شاهۆ حەسەنپوور

2001/5/1

کۆیە - کەمپی ئازادی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

پارێزەری نوێ

پارێزەری نوێمان بۆ هاتووە: دوکتور بوکفالۆس [*] ڕواڵەتەکەی هێندێك ئینسان وەبیر سەردەمێك دێنێتەوە کەکابرا ئەسپی شەڕی ئەسکەندەری مەقدونی بووە. دیارە ئەگەر کەسێك ئاگای لە وردەکاری ڕووداوەکە بێ شتێکی لێ تێدەگا. سەرەڕای ئەوەش ئەم دواییانە لەسەر قادرمەی بەردەم بیناکە وەستاوم و چاوم لێیە پارێزەر ڕانەکانی هەڵدێنانەوەو بەو هەنگاوانەی بەسەر بەردە مەڕمەڕەکانی ساڵۆنەکەدا دەینان دەنگدانەوەی وە ساڵۆنەکە خستبووو، قادرمەکانی یەك بەدوای یەك دا بەجێدەهێشتن. سپوورێکی ئاسایی مەحکەمەشم دیی چۆن نیگای وەدوو خستبوو و، وەك سەیرکەرانی پێش بڕکێکانی ئەسپ سواری بە نیگای چاوی پێی هەڵدەگووت.

هەرچۆنێکی بێ کۆمەڵەی پارێزەران بوکفالۆس وەردەگرن. بە چاوێکی کراوەو سەرسووڕهێنەرەوە دەڵێن بوکفالۆس لە نیزامی کۆمەڵایەتی ئەمڕۆدا جێگایەکی گەلێ گرنگی هەیە، هەروەها بەهۆی گرینگییەکەی لە مێژووی جیهان دا هەرچۆنێکی بێ شایانی ئەوەیە باوەشی بۆ بکەینەوە. ئەمڕۆ -حاشا لەوە ناکرێ- ئیتر ئەسکەندەرێکی گەورە لە گۆڕێ دا نیە. دیارە لە پیاوکوژیدا هێندێك کەس دەستێکی باڵایان هەیە؛ هەروەها کەم نین ئەوانەی شارەزاییەکی لەرادەبەدەریشیان لەوەدا هەیە لە پشتی مێزەکەیانەوە هاوڕێیەك بکەنە نیشانەی تیر؛ مەقدوونیەش بۆ هێندێك کەس وەها تەنگەبەر بۆتەوە کە لەعنەت لە فلیپ باوکی ئەسکەندەر دەکەن. بەڵام کەس ناتوانێ ڕێگەیەك بەرەو هیند نیشان بدا. تەنانەت لەو سەردەمەشدا دەست وێڕا گەیشتن بەدەروازەکانی هیند دژوار بووە. بەڵام شمشێری شاه ڕێگاکانی دیاریکردوە؛ ئەمڕۆ دەروازەکانیان بۆ شوێنی دیکە بۆ جێگای دوورەدەست و بەرزتریان بردوون. کەس ڕێگات پێنیشان نادا؛ زۆرن ئەوانەی شمشێریان بەدەستەوەیە؛ بەڵام تەنیا بەو مەبەستەی لە حەوادا بیسووڕێننەوەو، ئەو نیگایەی بیهەوێت وەدوایان بکەوێ پەرێشان دەبێ.

بەو پێیە لەوانەیە هەر بەڕاستی قازانجی کارەکە لەوەدابێ کە خۆمان وەك بوکفالۆس، لە کتێبەکانی قانوون دا نقووم بکەین. ئەویش ئازادو سەربەست، لاقی سواری لەتەنگەی توند نەکراوە، لەبەر ڕووناکی چراو لە بێدەنگیدا، بەدوور لە هەڵا هەڵای شەڕی ئەسکەندەر لاپەڕی کتێبە کۆنەکانمان دەخوێنێتەوەو، هەڵیان دەداتەوە.

[*] Bucephalus، ناوی ئەسپی ئەسکەندەرە.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

پزیشكی لادێ

زۆر شلەژابووم: سەفەرێكی بە پەلەم بۆ دێهاتێك هەبوو كە دووریەكەی 10 مایل دەبوو. نەخۆشێك لەگیانەلادا چاوەڕێی دەكردم. بەفرێكی قورس مەودای نێوان منو ئەوی داگرتبوو؛ كالیسكەیەكی سووك و چەرخ گەورەم هەبوو، كە لەگەڵ جادەكانی ئێرە دەگونجا. پاڵتۆ چەرمییەكەم دەخۆوە پێچابوو و، جانتای كەلوپەلەكەنم بە دەستەوە بوو، ئامادەی سەفەر لە حەوشەدا وەستابووم. بەڵام ئەسپم نەبوو. ئەسپەكەی خۆم دوێشەو دوای هەوڵوتەقەلایەكی زۆر لەم زستانە سارد وسەختەدا هەناسەی لێبڕابوو، كارەكەرەكەم لەنێو دێدا دەگەڕا بۆئەوەی بە ئەمانەت ئەسپێك وەربگرێ، بەڵام هیوایەك نەبوو، دەمزانی. لەكاتێك دا وردەوردە بەفر دایدەپۆشیم و هێزی جوڵانی لێدەستاندم، لەبەر دەرگا كچەكە بەتەنیا كە لەنتەرێكی بەدەستەوە دەجوڵایەوە وەدەركەوت. كێ بوو بەو شەوە ئەسپەكەی بە ئەمانەت دەدا؟ جارێكی دیكە درێژایی حەوشەم بڕی هیچ شتێكم بەدی نەكرد. سەرلێشێواو داماو شەقێكم لەدەرگا رزیوەكەی جێگای بەرازەكان دا كە سالانێك بوو بێكەڵك بوو بوو؛ دەرگاكە كرایەوەو، دووسێجار هات و چوو، هالاو و گەرمایەك كە لەهی ئەسپ دەچوو لە سەروچاوی دام. لەنێو تەویلەكەدا فانۆسێكی كز كە ترپەترپی دەكرد بە تەنافەكەوە هەڵواسرابوو، پیاوێك لەوێ هەڵتروشكابوو. جەستە گەورەو چاوە شینەكانی وەدەركەوت لەكاتێك دا لەسەر چۆكان هاتەدەرێ، گوتی:"بیانبەستمەوە؟" نەم دەزانی چ بڵێم داهاتمەوە بزانم چی دیكە لە تەویلەكە دا هەیە.

كارەكەرەكەم لە لام وەستابوو، گوتی:"پیاو بۆخۆشی نازانێ لەماڵێ دا چی هەیە" هەردووكمان پێكەنین. ولاغدارەكە هاواری كرد:"هۆبرا، هۆ خوشكە" هەر كەبانگی كردن دوو ئەسپی بەهێزو گەورە كە دەست ولاقیان كۆكردبۆوە، سەروگەردنە جوانەكانیان كۆ كردبۆوەو، تەنیا بە جووڵاندنی پاشوویان بە دەرگای تەویلەكەدا كە پڕاوپڕی بەوێ بوون هاتنەدەرێو لە جێگای خۆیان وەستان. هەڵمێكی گەرم لە پەیكەری ئەسپەكان هەڵدەستا. گوتم:"یارمەتی بدە، كچە زیتەڵەكە بە پەلە چوو بۆلای كابرای ولاغدار هەتا قایشی كالیسكەكەی بداتە دەست، لەو كاتەدا كابرا پڕی پێدا دەكاو كچەكە لەئامێز دەگرێت و دەمی بەلاڕوومەتیەوە دەنێ. كچەكە هاوار دەكاو پەنام بۆ دێنێ. شوێنی چاڵی هەردوو ریزی ددانەكانی لەسەر كوڵمی دەبینم. "حەیوانی وەحشی دیارە ئیشتیای شەللاقت كردوە". بەڵام هەر زوو وەبیرم دێتەوە كەكابرا ناسیاو نیەو، نازانم لە كوێوە هاتوەو لەو كاتەدا كە خەڵك خۆم تێناگەیەنن بەهاوارمەوە هاتووە. وێ دەچێ نیگای خوێندبمەوەو هەڕەشەكەم بەدڵ ناگرێ و لەگەڵ ئەوەی دا كە خەریكی ئامادەكردنی ئەسپەكانە تەنیا جارێك رووم تێدەكا. دوایی دەڵێ:"فەرموون سوار بن". جێگای بڕوا نیە، هەموو شتێك ئامادەیە. هەست دەكەم هەتا ئێستا بە ئەسپی ئاوا جوان سەفەرم نەكردوە. لە كاتێك دا شاییم لە دڵدا دەگەڕێ سوار دەبم و دەڵێم:"بەڵام هەوسار بە دەستی منەوەیە ئێوە شارەزای رێگاكە نین." دەڵێ:"بەڵێ، بەڵام من لەگەڵ ئێوە نایەم و لە لای رۆزا دەمێنمەوە. رۆزا هاوار دەكاو دەڵێ:"نا" چونكە دەزانێ چی بەسەر دێ. هەڵدێتەوە ژوورێ. دەنگی زنجیری دەرگا كەلەپشتەوەوە پێیدا دەكاو پاشان ترنجانی قفڵەكەم بە گوێ دەگا. سەرەڕای ئەوەش چرای ساڵۆن و هەموو هۆدەكان یەك بە دوای یەك دا دەكوژێنێتەوە بۆ ئەوەی شوێنەونكەی كردبێ. بەكابرای ولاغدار دەڵێم:"ئەتۆش دەبێ لەگەڵ من بێی، ئەگینا سەرەڕای پێویستی سەفەرەكە چاوپۆشی لە رۆیشتن دەكەم. تەنانەت ئەوەم بەبیردا نایە كە كچەكە لە بڕی ئەسپەكان بەجێ بێڵم." ئەو گوتی:"هەی ها" و چەپڵەیەكی لێدا؛

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کالیسکەکە وەك تەڵاشەدارێك کە بەسەر سێڵاوێکی بەخوڕ دا دەڕوا هەڵدەکەندرێ. گوێم لە دەنگی قرچەقرچی دەرگاکە دەبێ کابرا وەبەر شەقی دابوو؛ دوایی چاووگوێم پڕ دەبێ لە دەنگی لوورەلووری باو هەر جۆرە هەستێکم داگیر دەکا. ئەوەش ماوەیەکی کورت درێژە دەکێشێ، چوونکە دەڵێی ماڵی نەخۆشەکە بەرامبەر ماڵەکەمە. بێ ئەوەی بەخۆم بزانم دەگەمە جێگا، ئەسپەکانم ئارام ئارام وەستان، بەفر نابارێ و لێی کردۆتەوە. تریفەی مانگەشەو باڵی بەسەر هەموو شوێنێك دا کێشاوە. دایك و باوکی نەخۆشەکە بە پرتاو لە ماڵ دێنەدەر و بەدوای وانیشدا خوشکەکەی؛ بە شێوەیەك لە کالیسکەکەوە دەمبەنە ژوورێ دەڵێی لەسەر دەستانیان داناوم، لە قسە تێکەڵ پێکەڵەکانیان هیچم دەست ناکەوێ؛ هەوای هۆدەی نەخۆشەکە بۆ هەڵمژین نابێ. کوورەکە دووکەڵ دەکا؛ دەبێ پەنجەرەکان بکەمەوە؛ بەڵام ئەگەر لە پێشدا سەیری نەخۆشەکە بکەم باشترە. لاوێکی کزە بە چاوانی بێسۆما؛ تای لێنیە. نە ساردەو نە گەرم. کراسی لەبەر نەکردوە؛ لەژێر لێفەکەی دێتەدەرو دادەنیشێ؛ پاشان خۆی بە ملمەوە هەڵدەواسێو بە گوێم دا دەچرپێنێ:"دوکتۆر گیان لێم گەڕێ با بمرم." سەیری دەوروبەر دەکەم. کەس گوێی لە قسەکەی نەبووە؛ دایك و باوك بێدەنگن و خۆیان کڕوشم کردوە. چاوەڕوانن بزانن دەڵێم چی. خوشکەکەی کورسییەکی هێناوە ساکەکەمی لەسەر رۆنێم. ساکەکە دەکەمەوەو لەنێو کەرەسەکاندا دەگەڕێم. لاوەکە لەسەر تەختەکەیەوە زوو زوو دەستی درێژ دەکا بۆ ئەوەی داواکارییەکەم بیرخاتەوە، گازێك هەڵدەگرم و لەبەر رووناکایی مۆم دا چاوی لێدەکەم و دەیخەمەوە جێگای خۆی. لە دڵی خۆم دا دەڵێم:"بەڵێ، خواکان لەکاتی وا دا فریا دەکەونو ئەسپێکت بۆ دەنێرن و لەبەر ئەوە بەپەلەی ئەسپێکی دیکەشت رەگەڵ دەخەن و ئەو کاتە بە دانی وڵاغدارێك خێرەکەیان لە سنوور تێدەپەڕێنن." هەر لەوکاتەدایە کە رۆزام بیر دەکەوێتەوە؛ دەبێ چی بکەم چۆن رزگاری بکەم؛ لەو رێگایە دوورەوەو بەو ئەسپە سەرکێشانە چۆن لەژێر چنگی ئەو کابرا وەحشیە بیهێنمەدەر؟ هەستم کرد ئەسپەکان هەوسارەکانیان شل کردۆتەوە. نازانم چۆن بوو هەرکامەیان یەکەی پەنجەرەیەکی کردەوەو سەریان دێننە ژوور و بێگوێدان بە دەنگی ئەندامانی بنەماڵەکە نیگایان دەبڕنە نەخۆشەکە. دەڵێی داوام لێدەکەن وەڕێ کەوین، لە وڵامیان دا بیر دەکەمەوە:"هەر ئێستا دەگەڕێمەوە". سەرەڕای ئەوە ئیزن دەدەمە کچە کە پێیوایە ئەو سەرلێشێواویەم لەبەر گەرمای هۆدەکەیە پاڵتۆیەکەم لەبەر دانێ. پەرداخێك عارەقی قامیشی شەکرم بۆ تێدەکەن؛ پیرەپیاوەکە دەستێك لەسەر شانم دەدا. ئەو، ئەوخۆشەویستییە بەوەدەزانێ پێی وایە دیارییەکی بە نرخی پێشکەش کردووم. چاوچنۆکییەکەی دەمرەنجێنێ هەر بۆیە بە جوڵاندنی سەر لە خواردنەوەی خۆ دەپارێزم. دایکی لە تەنیشت تەختەکە وەستاوەو بەو کارەی فریوم دەدا بەرەو تەختەکە بچم. بە قسەی دەکەم، هەر کەگوێ بە سینگی کوڕەکەوە دەنێم یەکێك لە ئەسپەکان لمبۆزی بەرەو میچی هۆدەکە بەرز دەکاتەوەو دەحیلێنێ. کوڕە بێز لە ریشە تەڕەکەم دەکا. ئەوەی لەوە پێشیش دەمزانی پەسند دەبێ: کوڕە ساغ و سەلامەتە، برێك سوڕی خوێنی باش نیە. دایکە بەپەرۆشەکەی تێروپڕ قاوەی داوەتێ. بەڵام چ نیە، لە راستیدا دەبێ بە شەقێك لە جێگا بیهێنیە دەرێ. بەڵام من چیم بەم کارەداوە؟ من لە لایەن دەوڵەتەوە راسپێردراوم دوکتوری ئەم ناوچەیە بکەم و هەتا ئەو جێگایەی کە پێشم کراوە زیاد لە پێویست کارم کردوەو بە ئەرکی سەرشانی خۆم زانیوە کە هەردەم بەهانای خەڵکەوە بێم. سەرەڕای ئەوەی کەمەعاشەکەم کەمە، دەستی هەژارو فەقیران دەگرم. تازە دەبێ بیر لەحاڵی رۆزاش بکەمەوە، با وادانێم حەق بە کوڕەیە باشە منیش دەمهەوێ بمرم، ئاخر من لەو زستانە دوورودرێژەدا خەریکی چیم؟ ئەسپەکەم لە دەست دا. خەڵکی دیکەش ئەسپیان نەدامێ؛ هەربۆیە سەرم بەجێگای بەرازەکانم داکرد؛ ئەگەر بە رێکەوت ئەسپم دەست نەدەکەوت لەوانەبوو بە بەرازەکان کالیسکەکە راکێشم. بەڵێ ئەمەیە حاڵ وگوزەرانم. روو دەکەمە ئەندامانی بنەماڵەکەو سەرم دەلەقێنم. ئاگایان لە هیچ نیەو ئەگەریش ئاگایان لێبا بڕوایان نەدەکرد. نووسخە نووسین زۆر سانایە؛ بەڵام لێك گەیشتن لەگەڵ خەڵك دا دژوارە؛ باشە چاوپێکەوتنەکەم لێرەدا کۆتایی پێدێ؛ دیسان بە خۆڕایی زەحمەتیان دام بەڵام بەوە راهاتووم؛ زەنگی دەرگاکە لەشەودا کەرەسەی خەڵکی ناوچەکەیە بۆ ئازاردانم. بەڵام ئەوە کەئەو جارە دەبوو رۆزام لەدەست بچێ، ئەو کچە جوانەی ساڵیانێك بێ ئەوەی گوێم پێدابێ لە ماڵەکەمدا ژیاوە ـ ئەوە ئیدی قوربانییەکی گەورەیە، منیش نەوەك بێحورمەتیم بەو بنەماڵەیە کردبێ دەبێ بەلێزانی و وردبینییەوە بە شێوەیەکی دیکە هەڵس و کەوت دەگەڵ رووداوەکەدا بکەم. چونکە ئەوانە هەرچەندە باش لەگەڵم بجوڵێنەوە، لەگەڵم دڵپاك بن ناتوانن رۆزام بۆ وەگێڕن. هەر لەوکاتەدا، کاتێ ساکەکەم دادەخەم و ئاماژە دەکەم پاڵتۆکەم بۆ

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

بێنن، کاتێ دەڕوانمە ئەندامانی ئەو بنەماڵەیە کەلەدەوری یەکتر کۆبوونەوە، باوك بۆن بە عارەقی قامیشی شەکرەوە دەکا، دایك دەڵێی لێم هیوا بڕاو بووە ـ ئاخر ئەوخەلکە چ چاوەڕوانی‌یەکیان لە من هەیە؟ فرمێسك لە چاوانی لوزەویان بەست و لێوەکانی دەگەزی، خوشکەکەی دەسرەیەکی خوێناوی بە دەستەوەیەو، رایدەوەشێنێ. دێمە سەر ئەو بڕوایە ئەگەر پێویست بێ تارادەیەك دان بەوەدابنێم کوڕەکە لەوانەیە بەڕاستی نەخۆش بێ. لێی نزیك دەبمەوە. بە بزەوە پێشوازیم لێدەکا؛ دەڵێی خۆشترین و بەتامترین خواردنی دنیام بۆ هێناوە. ئای ئێستا چ بکەم؟ هەردوو ئەسپەکە بەیەکەوە دەستیان بەحیلاندن کرد. ئەودەنگە کە بە فەرمانی لێپرسراوانی سەرەوە بەڕێوە چووە بەنیازە کاری معاینەکە ئاسان بکاتەوە ـ و لێرە هەست پێدەکەم، بەڵێ، کوڕە نەخۆشەو لە راستیدا لەنێوقەدیدا برینێکی بە قەدرا لەپی دەست زاری لێك کردۆتەوەو، وە گوڵێك دەچێ کە سێبەری سەر پەڕەکانی هەتا بەرەو قوڵایی دەچێ تاریك و هەتا بەرەو داوێن دەکشێ رووناکتر دەبێ، لەختەخوێن لەسەر برینەکەن و برینەکە داقڵەشاوەو، وەك زارکی ئەشکەوت کراوەتەوە. ئەوە لەدوورەوە. لە نزیکەوە کارەساتەکە لەوە جەرگبڕترە، کێ هەیە بە بینینی ئەم دیمەنە سەرسام نەبێ. کرمی قاوەیی بە درێژی قامکە چکۆڵەم شەلاڵی خوێن لەنێو برینەکەدا پێچ دەخۆن و، بە سەرە سپی ولاقە بێئەژمارەکانیانەوە هەوڵ دەدەن بەرەو روناکی رێگە بدۆزنەوە. ئەی لاوی چارەڕەش کارت تەواوە. برینە گەورەکەتم دۆزیەوە، ئەو برینەی وەك گوڵ لەلاتەنیشتتە دەتخاو لەنێوت دەبا. کەس و کاری نەخۆشەکە کاتێ دەبینن خەریکی کارم لە خۆشیان لە پێستی خۆیاندا جێگەیان نابێتەوە. خوشك ئاماژە بەدایك و دایك بە باوك و باوك بەومیوانانەی لەسەرەخۆو بە ئەسپایی لە کاتێکدا باڵیان کردۆتەوەو هاوسەنگیان پێپاراستوە، بەبەر تریفەی مانگەشەودا دێنە ژوورێ، دەکا. لەکاتێکدا لاوەکە سەری بە هەنیسکەوە هەڵدەقەندرێ بە گوێمدا دەچرپێنێ:"رزگارم دەکەی؟" دیارە تووندی برینەکە هۆشی لێبڕیوە. خەڵکی ئەو ناوچەیەی من کاری لێدەکەم، هەموویان ئاوان. هەردەم چاوەڕوانی شتی نەکراویان لە دوکتورەکان هەیە. ئیمانی کۆنیان لە دەست داوە، قەشە لەماڵەوە دانیشتووەو عەباکانی رێوڕەسمی عیبادەت یەك لە دوای یەك ریشاڵ ریشاڵ دەکاو هەڵدەوەشێنێ. لە بەرامبەردا دەستە ناسکەکانی نەشتەرگەردەبێ هەموو شتێکیان لەدەست بێ. زۆر باشە با فەرمانی ئێوە بێ؛ بەڵام ئەوەتان لەبیر نەچێ، من چ پێوەندی‌یەکم بەوکارەوەنیەو نەمووتەوە لەخۆم رادەبینم ئەوکارە بکەم. ئەگەر دەتان هەوێ لە بری قەشەیەك بۆ جێبەجێ کردنی کاروبارەکان کەڵکم لێوەرگرن، ئەوەش قبوڵ دەکەم. لەوە باشتر چیم دەوێ؟ من لەپزیشکی لادێ زیاتر هیچی تر نیم سەرەڕای ئەوەش لەئەمان دا نەماوەمەوەو کارەکەرەکەمیان بە دەسکەوت بردوە. لێرەیە ئەندامانی بنەماڵە و ردێن سپی‌یەکانی گەڕەك بەرەو من دێن و بەرگەکانم لەبەر دادەکەنن. تاقمێك لەقوتابی قوتابخانەکانو لەپێشەوەیاندا مامۆستاکەیان لەبەر دەرگا وەستاون و، ئاهەنگێك بەم دەقە دەخوێننەوە:

رووتی بکەنەوە بۆ ئەوەی دەرمانی بکا
ئەگەر دەرمانی نەکرد، بیکوژن
پزیشکێکی رووتەڵەیە، پزیشکێکی رووتەڵەیە

لیباسەکانیان لەبەر داناوم. لە کاتێك دا پەنجەکانم لەنێو ردێنم ناوەو، ملم خێچ کردوە سەیریان دەکەم.بە تەواوی لەسەرەخۆم و بە سەریاندا زاڵم. ئەگەرچی ئەو لەسەرەخۆیی‌یە کاریان تێناکا، لێم نزیك دەبنەوە دەست و لاقم دەگرن و هەڵم دەگرن، بۆ لای تەختی نەخۆشەکەم دەبەن، لە لای دیوار لە نزیکی برینەکە رام دەکێشن. پاشان هەموویان لەهۆدەکە وەدەر دەکەون و دەرگاکە گاڵ دەدەن. گۆرانیەکە تەواو دەبێ. هەور روخساری مانگ دادەپۆشێ؛ هەست بە گەرمی لێفەکە دەکەم؛ هەناسەی ئەسپەکان بە کەلێنی پەنجەرەکاندا دێتە ژوورێ وسێبەری سەریان لە تویێی پەنجەرەکان دا دەجولێتەوە. گوێم لە ناڵەیەك دەبێ:"دەزانی چیە؟ باوەڕێکی ئەوتۆم بەتۆ نیە. چونکە تۆشیان هەر بەو شێوەی من بۆ ئێرە هەڵداو بە ویستی خۆت نەهاتی، لە بری ئەوەی یارمەتیم بدەی جێگای مەرگم پێ بەرتەسك دەکەی. پێم خۆشە ئێستا چاوەکانت بکۆڵم‌و دەریان هێنم." پێم گوت:"هەق بە تۆیە، ئابڕووچوونە. بەڵام کاری من دوکتوریە. لەوە زیاتر چیم لە دەست دێ؟ ئاخر بۆخۆت دەزانی کارێکی ئاسان نیە." گوتی:"دەتهەوێ هەر بەوەندە رازیم بکەی‌و بڵێی چیم پێدەکرێ؟ هەمیشە دەبێ قانع بم. یان بەشی من هەر ئەوەیە." پێم گوت:"هاوڕێی لاوم هەڵەی تۆ لێرەدایە مەودای بیرکردنەوەت کەمە، هەتا ئێستاکە کون وکەلەبەری دنیا گەڕاوم زۆر نەخۆشیم بینیون، برینەکەی تۆ ئەوەندەش خراپ نیە کە بیری لێدەکەیەوە. بەقەد جێدەمی دووتەوری ئەولائەولا دەبێ.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

هەن ئەو کەسانەی خۆ بەدەستەوە دەدەن هێشتا دەنگی تەوریان لەدارستان گوێ لێنەبووە لە ترسان هەڵدەلەرزن. گوتی:"بەڕاستی وایە یان خەریکی فریوم دەدەی؟" لە وڵام دا گوتم:"گوێت لە بەڵێنی پزیشکێکی سوێند خواردوو دەبێ ئەو قسەیەی من بکە بە ئاڵقەو لە گوێی بکە" ئەویش بێدەنگ بوو. کاتی ئەوە هاتبوو لەبیری خۆرزگارکردن دابم. ئەسپەکان گوێڕایەڵو بەوەفا لە جێگەی خۆیان وەستابوون. شتوومەکەکانم لەچاوتروکانێك دا کۆدەکەمەوە. نەم دەویست بە دەبەرکردنی بەرگەکان کات بەفیڕۆ بدەم. ئەو ئەسپەی لەبەر پەنجەرەکە وەستابوو کشایەوە گرمۆڵەی بەرگەکانم بەرەو کالیسکە فرێدا، پاڵتۆ چەرمییەکەم نەگەیشتێو بەقولاپێکی کالیسکەکەوەگیرسایەوە. بە تەکانێك خۆم فڕێدایە سەر کالیسکەکە، قایشەکانی ئەسپەکان بەسەر عەردیدا دەخشان. ئەسپەکان لێك جیابوون، کالیسکەکە سەرگەردان بەدوومانـدا دەهات. پاڵتۆکە لەپشتەوەی هەمووان بەسەر بەفرەکەدا دەهات، دەئەسپەکان راخوڕیم. جووڵەیەکی وایان نەکرد لەسەرەخۆ وەك پیرەپیاوان بە سارایەکی بەبەفر داپۆشراودا دەڕۆیشتین هەتا ماوەیەك گوێم لەدەنگی نوێ، بەڵام بێواتای منداڵەکان دەبوو.

شاد بن نەخۆشەکان

پزیشکمان لە جێگەکەتاندا خەواندوە

ئاوەها قەت ناگەمەوە ماڵێ؛ عیادە پڕ لەداهاتەکەم تێداچوو، پزیشکێکی دیکە داگیری دەکا، بەڵام بێهوودەیە چونکە ناتوانێ جێگەکەم پڕ بکاتەوە. وڵاغدارەخوێڕییەکە لە ماڵەکەمدا دەگوڕێنێ:"رۆزا بۆتە قوربانی. نامهەوێ بیر لە کۆتایی ئەو کارەساتە بکەمەوە؛ رووتو قووت لەبەردەم سەهۆڵبەندانی بێخێرترین سەردەم بە کالیسکەی عەردیو ئەسپە ئاسمانیەکان، منی پیرەمێرد سەرگەردانم؛ پاڵتۆکەم بەپشتی کالیسکەکەوە هەڵواسراوە. بەڵام دەستم نایگاتێو هیچ کام لە خاوەنە خوێڕییەکانی نەخۆشەکان یارمەتیم نادەن. فریوم خوارد فریو. یەك جار بە پێشوازی زایەڵەی هەڵەی زەنگی دەرگە چووم. ئەو هەڵەیە قەت قەرەبوو ناکرێتەوە.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

له ریزیکۆتاییدا

ئەگەر کچێکی جوانکیلەی باریکە، لە سیرك دا، بەسەر پشتی ئەسپێکی سستەوە لە ترسی راهێنەرە تورەو تۆسنەکەی کەدایمە قامچی بەدەستەوەیەو هەڵی دەسوڕێنێ، بەنێو ئاپۆرای خەڵك دا، بەخێرایی رۆژو مانگەکان بێوەستان، لەسەر سەکۆی سیرك لەسەرپشتی ئەسپەکەوە ماچی بۆ بینەرانی هەڵدەداو خۆی بادەداو ئەگەر ئەو شانۆیە لەنێو دەنگی مۆسیقای ئۆرکێسترا و دەنگی پانکەکان هەتا ئاسۆی بێسنووری داهاتوو هەروا بەمات وکزی دەگەڵ کەروێشکەی چەپڵەی بینەران کە لە راستیدا حووکمی کوتکی ئاسنگەریان هەیە درێژەی دەکێشا، ئەو کاتە لەوانەیە بینەرێکی لاو لە ریزی کۆتاییەوە بە پەلە پلیکانە بێئەژمارەکانو نێوان سەندەڵییەکانی دەبڕیو خۆی دەگەیاندە پێشەوە. لەنێو هەرای شەیپوورەکانی ئۆرکێسترادا کە بە بەردەوامی ئاهەنگی تایبەتییان لێدەدا هاواری دەکرد:"بەسە!"

بەڵام چونکە شتەکە وا نیە، خانمێکی جوانکیلە کە کراسێکی سوورو سپی دەبەر دایە، بە نێوان ئەو پەردەیەدا کە خزمەتکارە لەخۆباییەکان بۆیهەڵدەدەنەوە، بە نەرمەباڵو بەفیزەوە دێتە نێو گۆڕەپانەکە، بەرێوەبەری سیرك لەکاتێك دا بەتەواوی تەسلیمی بووە، خوازیاری نیگایەتی و وەك سەگێکی وەفادار خۆی بادەداو، بەرەو پیری دێ. بە دڵسۆزییەوە دەڵێی بەزۆریو بە ناچاری دەیهەوێ خۆشەویستەکەی بۆ سەفەرێکی پڕ لە مەترسی بنێرێ، کچە سواری ئەسپی هەوری دەکاو ناتوانێ بڕیار بدا قامچییەکە بەمەبەستی دەست پێکردن هەڵسووڕێنێ یان نا و سەرەنجام بەسەر خۆیدا زاڵ دەبێو دەنگی شریقەی قامچییەکە دێ. کابرا بە دەمێکیکراوەوە پێ بە پێی ئەسپەکە هەڵدێ؛ چاوە تیژەکانی وەدوای سوارەکە دەخاو لە لێزانیکچە سەرسام دەبێو بەزمانی ئینگلیزی بانگی دەکاو، لە مەترسییەکانی ئاگادار دەکاتەوە؛ بەتووڕەییەوە دەڕوانێتە ئەوکەسانەی ئاڵقە لاستیکەکانیان راگرتووەو تێیان دەگەیەنێ ورياو ئاگادار بن پێش ئەوەی دوایین تەقڵە کۆتایی لێدا کە پڕ لەمەترسییە، دەستەکانی هەڵدێنێو داوا دەکا ئۆرکێسترا کۆتایی پێدێ؛ سەرەنجام کچە نازدارو خۆشەویستەکەی لە ئامێز دەگرێو لە ئەسپەکەی دێنێتە خوارو، هەر دوو گۆنای ماچ دەکا. شادی، رێزلێنانو پێشوازی خەڵك ئەوەندە زۆرە بەڵام ئەو هەر بەکەمی دەزانێ. سوارەکەش کە پاڵی وێداوە نوقمی تەمومژ، بەدەستی کراوەوە، لەسەر نووکی پەنجە دەوەستێو سەرو پرچو گەردنە جوانەکەی بۆ پشتەوە دەبا. بەو کارەی دەیهەوێ هەموو بەشداران لە بەختەوەری خۆیدا بکاتە شەریك. ـ چونکە وایە، بینەری لاو کەلە ریزی کۆتاییەوە شۆڕ ببۆوە نێو خەڵکەکە روومەتی بە نەردەکەوە دەنێو، دەڵێی خەوێکی قورس دایگرتووە، بێ ئەوەی ئاگای لێبێ فرمێسك لە چاوانی دەبارێ.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

نووسراوەیەکی کۆن

وا وێدەچی بۆ بەرگری لەنیشتمانەکەمان کەمتەرخەمییەکی زۆر کراوە. هەتا ئێستاش گوێمان پێنەداوەو، دوای کاروکاسبی خۆمان کەوتووین. بەڵام ئەو ڕووداوانەی لەم دواییانە ڕوویاندا نیگەرانی کردووین.

لەبەرامبەر کۆشکی ئیمپراتۆریدا کارگەیەکی پینەچیەتیم هەیە. لە کازیوەی بەیانیدا هێشتا دووکانەکەم نەکردۆتەوە هەموو ئەو کۆڵانانەی دێنەوەسەر ڕێگەی مەیدان پڕ لە چەکدار دەبینم. بەڵام ئەو چەکدارانە وەك سەربازی لای خۆمان ناچن و زۆرتر وە خێوەت نشینەکانی لای باکوور دەچن و کەس لە زمانیان تێناگاو تێگەیاندنیان گەلێك ناخۆشە. ئەو خێڵکیانە لەوێوە کە هەتا پایتەخت مەودایەکی دووردرێژە تێکشاون و خۆیان گەیاندۆتە ئێرە. بە کورتی ئەوان ئێستاکە لێرەن و ڕۆژنیە ژمارەیەکیان پێوە زیاد نەبێ.

وەك ڕاهاتوون و بە پێی سروشتیان لە کەشو هەوای ئازاددا بار دەخەنو خێوەت هەڵدەدەن، چونکە بێز لە بیناو خانوو دەکەنو پێیان خۆش نیە تێیدا بژین. زۆربەی کاتیان بە تیژکردنی خەنجەرو شمشێرو، غارغارێن بە ئەسپ دەبەنە سەر. ئەو گۆڕەپانە بێدەنگو هێمنەی بە ترسو لەرزەوە خاوێنو پاك ڕادەگیراو دەپارێزرا، وەك تەویلەیان لێکردوە. دیارە ئێمە زۆرتر هەوڵ دەدەین دەوروبەری دووکانەکانمان خاوێن بکەینەوە؛ بەڵام ئەوکارە بەخۆڕاییە، ئەو شەقامەیان وا پیس کردوە، فریا ناکەوین و سەرەڕای ئەوەش مەترسی ئەوە هەیە وەبن سمی ئەسپە وەحشیەکان بکەوین یان سەروگوێمان بەر قامچیەکانیان بکەوێ.

قسە کردن دەگەڵ ئەو خەڵکە ناکرێ. نە لەزمانی ئێمە تێدەگەن نە بۆخۆشیان زمانێکی تایبەتیان هەیە. وەك قەلەرەشکە یەکتری تێدەگەیەنن. بۆیە دایمە لەو سەر ڕێگاو شەقامانە قیژەو زووقەیان دێ. لەبەر ئەوەی کولتوورو داب ونەریتی ئێمەیان لا سەیرە هەر بۆیە لە زمانی ئیشارەش تێناگەن. ئەگەر چەنەو باسکت لەبن ڕا دەربێنی هەر تەقەی سەریان دێ. دیارە ناشیان هەوێ لێت تێبگەن. چاوو برۆیان هەڵدەتەکێنن وا هەست دەکەی خەریکە سپێنەی چاویان دەردەپەڕێو دەمیان پڕ دەبێ لە کەف و دەیپرژێنن. بەم کارەشیان نە دەیانهەوێت شتێکیان وتبێو نە مەبەستیشیان ترساندنی کەسە. ئەوان سروشتیان وایە. زۆر بە ئازادیو، سەربەستی دەژین. هەرچی پێیان خۆش بێ دەستی دەدەنێو بە کەسیش نالێن؛ ناکرێ بلێی بە زەبرو زەنگو بە زۆری ئەم کارانە دەکەن. دەست بۆ هەرچی بەرن خاوەنەکەی خۆ لادەداو هەرچی لێی بێ کابرا دەیانداتێو ئەوانیش بێدڵی خۆیان ناکەن.

لە عەنباری کارگەکەم دا زۆر شتی بە کەلکیان وەچنگ کەوتوە، لە کاتی ئاوادا هیچ وەسەر خۆم ناهێنم، چونکە قەسابەکەی بەرامبەر دەبینم چ ڕۆژگارێکی هەیە بۆیە بە بەشی خۆم شوکرم. کابرای ماڵوێران ئێستا کەلاکەکەی هەڵنەواسیوە هەمووی پچڕ پچڕ دەکەنو هەر کەسە بەشی خۆی دەبا. ئەوانە ئەسپەکانیشیان گۆشت خۆرن. زۆرجار دەمدی سوارێك لەلای ئەسپەکەی بۆی کەوتوەو، هەر کامەیان لایەکی گۆشتەکەی بە دەمیەوە گرتوەو لێی دەپچڕن. قەسابەکە وا سەرسام دەبێو لێیان دەترسێ ناوێرێ گۆشتیان نەداتێو بەرگریان لێبکا. ئێمەش کە ئەو دیمەنە دەبینین پارە کۆدەکەینەوەو دەیدەین بە کابرای قەساب، چونکە ئەگەر گۆشتیان دەست نەکەوێ کەس نازانێ چی دەکەن. دیارە ئەگەریش هەموو ڕۆژێ گۆشتیان دەست بکەوێ نازانین ئاخرەکەی بە تەمای چین و چی دەکەن.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

ئەوەی لەم دواییانەدا بە بیری قەساب داهات بە لایەنی کەمەوە ئەوەبوو قورسایی کوشتاری حەیوانەکان لەسەر شانی خۆی لاباو، هەر کە بەیانی داهات مانگایەکی زیندووی هێنایە دووکانەکەی ـ ئەو کارەی نابێ دووبارە بکاتەوە ـ ئەگەر بە هەڵەدا نەچووبم کاتژمێریکی تەواو لە کارگەکەمدا لە ترسان خۆم لە ژێر لیباسو باڵنجو لێفەکاندا حەشار دابوو، تەنیا بۆ ئەوەی گوێم لە دەنگی بۆڕەبۆڕی مانگاکە نەبێ. ئەو خێوەت نشینانە لە هەموو لایەکەوە کەوتبوونە سەریو گۆشتی گەرمیان لێدەپچڕی، ماوەیەکیش پێچوو دەنگەدەنگەکە بڕابۆوە نەمدەوێرا بێمەدەرێ، ئەوان دەتگوت هەتا لێوان شەڕابیان خواردۆتەوە، سەرخۆش لە قەراخ پاشماوەی کەلاکی مانگاکە لێی کەوتبوون.

هەر لەو کاتەدابوو، ئیمپراتۆرم لە پشت یەکێك لە پەنجەرەکانی کۆشکەکەی بەرامبەردا بەدی کرد؛ ئەو ڕۆژەکانی دیکە قەت نەدەهاتە هۆدەکانی دەرەوەی کۆشکەکەو هەردەم لەنێوباخەکانی نێوەندی کۆشکەکەدا ڕۆژی بەسەر دەبرد. بەڵام ئەمڕۆ لە پشتی یەکێك لە پەنجەرەکانەوە وەستاوەو، دەیڕوانیە غەڵبەغەڵبی سەر شەقامەکە.

ئێمە هەموو ئەو پرسیارە ئاراستەی خۆمان دەکەین: سەرەنجام چ ڕوودەدا؟ ئەو دەردو ئازارە هەتا کەی دەبێ تەحەممول بکەین؟ کۆشکی ئیمپراتۆری ئەوانەی گەیاندۆتە ئێرە بەڵام نازانن چۆن لە کۆڵ خۆیانیان بکەنەوە. دەروازەی کۆشکەکەیان لە پشتەوەوە گاڵ داوە. پێشتر حەرەسەکان بە فیزوخۆرانانەوە لە دەرووژووری کۆشکەکەدا دەسووڕانەوەو حەرەسیان دەدا. ئێستاکە لە پشتی پەنجەرەی بەمیل تەنراوەوە واوە نایەن. ڕزگار کردنی نیشتمانەکەمان خراوەتە سەرشانی ئێمەی کاسبکاران. بەڵام ئێمە بۆ کارێکی ئاوا دروست نەکراوین؛ قەتیش توانایی بەڕێوەبردنیمان نەبووە. لێك تێنەگەیشتنێکیش لەگۆڕێ دایە، هەر ئەوەشە لەنێومان دەبا.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

لەبەر دەرگای یاسادا

لەبەر دەرگای یاسادا دەرگاوانێك وەستاوە. پیاوێکی دێهاتی لەودەرگاوانە نزیك دەبێتەوەو، بۆ جێبەجێ کردنی حاجەتێکی پێویست داوای چوونە ژوورەوە بۆ بارەگا دەکا. لە وەڵام دا دەرگاوان پێی دەڵێ جارێ ناتوانێ ئیزنی چوونە ژوورەوەی پێبدا. پیاوەکە دالغە دەیگرێ پاشان دەڵێ کەواتە پاشان دەتوانم ئیزنی چوونەژوورەوەم هەبێ. دەرگاوان دەڵێ:"دەکرێ، بەڵام ئێستاکە ناکرێ."

چونکە دەرگای یاسا وەك هەمیشە کراوەتەوەو، دەرگاوان بەر دەرگا بەردەداو دەچێتە قەراخ، پیاوەکە لەو دەرفەتە کەلك وەردەگرێو دادێتەوە هەتا بەنێو کەلێنی دەرگای کراوەدا ژوورەوە ببینێ. کاتێ دەرگاوان ئەو دیمەنە دەبینێ، پێدەکەنێو دەڵێ:"ئەگەر لەوەی دوودڵی ناتهێڵم بچیە ژوورو، زۆر حەزت لە چوونە ژوورە هەوڵ بدە سەرەڕای ئەوەی بەرگریم لێکردووی بچیتەژوور... بەڵام ئەوە بزانە من بێدەسەڵاتترین دەرگاوانی ئێرەم. تەلار بە تەلار لەبەر هەر دەرگایەك دەرگاوانێکی لێیە. یەك لەیەکتری بەدەسەڵاتتر، چڕوچاوی دەرگاوانی سێهەم بۆ منیش تەحەموول ناکرێ".

پیاوە دێهاتییەکە چاوەڕوانی گێرەوکێشەیەکی وای نەکردوە؛ بیر دەکاتەوە، بۆ نابێ یاسا بۆ هەموو کەس، و لە هەر کاتێك دابێ؟ بەڵام ئێستا کە وردتر سەیری دەرگاوان کە پاڵتۆیەکی چەرمی دەبەردایە دەکا، لووتە درێژو زلەکەی، ریشە رەشەکەی کە چڵچڵ هاتووەو درێژ بۆتەوە سەرنجی رادەکێشێ، هەربۆیە پێی باشترە جارێ چاوەڕوانی بکاو لەوێ بمێنێتەوە، هەتا ئیزنی چوونەژووری پێدەدرێ. دەرگاوان کورسیەك دەداتە کابرا لەبەر دەرگا لەسەری دانیشێ، رۆژ دێنو دەڕۆنو حەوتو و مانگ و ساڵەکان تێپەڕ دەبن کابرای دێهاتی زۆر هەوڵ دەدا ئیزنی چوونەژوور وەرگرێو، بە داواکاریو، پاڕانەوەکانی دەرگاوان جاڕس و ماندوو دەکا. دەرگاوان جارجار پرسیاری لەسەر وڵاتەکەی و زۆر شتی دیکە لێدەکا. بەڵام ئەو پرسیارانە لە بێتاقەتییەوە دەکرێنو زۆرتر لە پرسیاری ئاغاکان دەچن. هەرکاتێك دەرگاوان لە پرسیار کردن دەبێتەوە بە کابرا دێهاتییەکە دەڵێ ناتوانێ ئیزنی چوونە ژووری بداتێ؛ پیاوەکە بۆ رێگاو سەفەرەکەی شتی زۆری لەگەڵ خۆی هێناوە؛ کامەیان بەنرخە وەك بەرتیل دەیداتە دەرگاوان. دەرگاوانیش ئەگەرچی هەموویان پەسند دەکا، بەڵام بە کابرای لادێیی دەڵێ:"تەنیا بۆیە لێت وەردەگرم بۆ ئەوەی پاشان پێت وانەبێ کەمتەرخەمیت کردبێ." دوای ساڵانێکی زۆر پیاوەکە دەرگاوانەکە دەخاتە ژێر چاوەدێرییەوەو، دەرگاوانەکانی دیکەی یاسا لەبیر دەکاو، یەکەمین دەرگاوان بە رێگری خۆی دەزانێ. کابرای بێدەسەڵات جوێن بەبەختی رەشی خۆی دەدا. ساڵەکانی یەکەم بەدەنگێکی بەرزو بێگوێدانە هیچ شتێك جوێن دەدا، دواتر کە ئیدی پیر بووە تەنیا لەژێر لێوانەوە وڕێنەی دەکا؛ ئاکارو کردەوەی منداڵانە دەبێتەوە. ئەو ساڵانە بە بەردەوامی ئەو کابرایە لەدەرگاوان ورد دەبێتەوەو تەنانەت کێچەکانی سەرئیخەی پاڵتۆ چەرمییەکەی دەرگاوان دەناسێو لەوانیش داوا دەکاو دەپاڕێتەوە دەرگاوان لە هەڵوێستەکەی خۆی پەژیوان بکەنەوە. سەرەنجام شەوقی چاوەکانی کابرا داماوە دێهاتییەکە کز دەبێو ئەویش بەراستی نازانێ دەوروبەری تاریکە یان چاوەکانی تووشی هەڵەی دەکەن. بەڵام هەر ئەو کاتە لەتاریکاییدا بەباشی هەستی بە تروووسکایی تیشکێکی نەبڕاوە دەکرد کەبەنێو دەرگای یاسادا دەدرەوشایەوە. کابرا تەمەنێکی ئەوتۆی نەماوەو، پێش مەرگی هەموو ئەزموونەکانی ئەو ماوە درێژەی لە زەینـدا بە پرسیارێك کۆتایی دەهات کەهەتا ئەوکاتە لە دەرگاوانی نەکردبوو؛ ئاماژەی بۆ دەکا، چونکە ناتوانێ جەستە وشك بووەکەی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

راست بکاتەوە. دەرگاوان ناچارە بەتەواوی دابێتەوە؛ لەوماوەیەدا جیاوازی بالآیان هەرچۆنێکی بێ بە زیانی دێهاتی‌یەکە گۆڕاوە؛ دەرگاوان دەپرسێ:"ئێستا دەتهەوێ چی‌تر بزانی؟ بەڕاستی لە پرسیار کردن تێر نابی."

پیاوەکە دەڵێ:"بۆ خەڵك بۆ گەیشتن بە یاسا هەوڵ نادەن؟ ئەدی بۆچی دوایی ئەو هەموو ساڵانە جیا لە من کەس هەوڵی هاتنە ژوورەوەی نەدا؟"

دەرگاوان دەزانێ ئەمڕۆ سبەییەکی تەمەنی ماوە، بۆ ئەوەی بۆ دواجار دەنگی بگەیەنێتێ هاوار دەکا:"جگە لە تۆ کەس بەم دەرگایەدا نەیدەتوانی بچێتە ژوورێ، ئەو دەرگایە تەنیا تایبەت بە تۆ بوو و، ئێستا دەچم دای‌دەخەم".

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

چەقەڵ و عەرەبەکان

لە سارا بارو بنەمان خستبوو. هاوڕێکان لە خەو دا بوون. عەرەبێکی ئازا کە عەبایەکی سپی لەبەر دابوو و، لە تاقەت کردنی وشترەکان دەگەڕایەوە، بە پەنام دا تێپەڕی، چۆوە خێوەتەکەی بۆ ئەوەی بخەوێ.

لەسەر پشت لە سەر گیا جێگام خۆش کردبوو بە تامابووم بخەوم؛ خەوم لێنەدەکەوت. دەنگی لوورەی چەقەڵێك لە دوورەوە دەهات. دانیشتمەوە. ئەو دەنگانەی لەدوورەوە دەهاتن نزیك بووبوونەوە. بەخۆم نەزانی چەقەڵەکان ڕژابوونە ئەو نێوەو چواردەورەیان تەنیبووم. ئەو چاوە فۆسفۆریانەی هەڵدەبوونو دەکوژانەوە؛ ئەو جەستە باریکانەی دەتگووت بە زەبری قامچی چاپوك و هاوئاهەنگ دەبوون بە بەر چاوانم دا دەهاتنو دەچوون.

چەقەڵێکیان لە پشتەوەڕا لێم نزیك بۆوەو بە پڕتاو بەلای دەستم دا تێپەڕی، وا خۆی ڕێخشاندم دەتگوت پێویستی بەگەرمای لەشمە، پاشان هاتە بەرامبەرم، چاوی لە چاوانەوە بڕیمو گوتی:"من پیرترین چەقەڵی هەموو ئەو ناوچەیەم، شادمانم لەوەی پێش ڕۆیشتنت ئەو هەلەم دەست کەوتو توانیم چاوم پێتان بکەوێ. چی وای نەمابوو هیوابڕاو بین ئاخر ئێمە سالآنێکە چاوەڕوانی هەلێکی واین. دایکم چاوەڕێی دەکردی، هەروەها دایکی دایکم و، هەموو ئەو دایکانەی پێش لەوی ژیاون هەتا دەگاتە دایکی هەموو چەقەڵەکان. بڕوا بکەن."

ئەو قسانەی پیرەچەقەڵ تاساندمیو لەبیرم کرد ئەو دارانەی وەسەریەك نرابوون ئاور دەم هەتا بە دووکەڵەکەی چەقەڵەکان راوبنێم، پێم گوت:"پێم سەیرە گوێم لەم قسانە دەبێ من بە هەڵکەوت لە باکووری دوورەوە هاتوومە ئێرەو ڕێبوارم پێم بڵێ بزانم چیتان دەوێ؟"

دەتگوت ئەو پرسیارەی لێم کردن لە رادەبەدەر دڵسۆزانە بوو، هانم دابن، بۆیە ئەو بازنەی بەدەوریانـدا کێشابووم چاکتر دەیانگووشیو، زمانیان دەرکێشابوو و، زووزوو هەناسەیان هەڵدەکێشا.

پیرە چەقەڵ دوا:"ئێمە دەزانین لە باکوورەوە هاتوون. هیوای ئێمەش هەر ئەمە بوو. ئێوە باکووریەکان شعوورتان هەیە، کە عەرەبەکان لێی بێبەرین، سەرەڕای ئەوەش دەزانی زۆر خۆبەزل زانن؟ تەنانەت برە شعوورێکیان تێدا نیە. ئەو عەرەبانە بۆ ئەوەی ورگیان پڕ بکەن حەیوانی بەستەزمان دەکوژنو، لە لاشەکەشی بێزارن." پێم وت:"زۆر دەنگت هەڵمەهێنە چواردەورمان عەرەبی لێیە با وەخەبەر نەیەن." چەقەڵ گوتی:"بەڕاستی دیارە غەریبیو خەڵکی ئەم ناوە نی، دەنا دەتزانی لە هەموو مێژووی جیهاندا هەتا ئێستاکە نەبووە چەقەڵێك لە عەرەب بترسێ. لێیان بترسێین؟ هەرئەوەندە چارەڕەشیو مالوێرانییە بەس نیە، ئێمەیان خستۆتە نێو ئەم قەومەوە؟"

گوتم:"لەوانەیە، لەوانەیە. بەلآم من ئیزن بەخۆم نادەم باسی شتێ بکەم لە سنووری زانیاری من دا نیە. ئەوە دەبێ کێشەیەکی کۆن بێو چۆتە نێو دەمارو خوێنتانەوە، هەر بە خوێنیش کۆتایی دێ."

پیرە چەقەڵ گوتی:"ئەتۆ زۆر ژیرو تێگەیشتووی." چەقەڵەکان بێ ئەوەی جووڵە بکەن زمانیان دەرکێشابوو و وەهانکەهانك کەوتبوون، بۆدرنێکی ناخۆش کە تەنیا بە دەم گرتن پێشی پێدەگیرا لە هەناویان دەهاتەدەر. "ئەتۆ زۆر ژیری، ئەوەی وتت لەگەڵ ئامۆژگاریو وتەی بابو باپیرانمان یەك دەگرێتەوە، کەواتە خوێنیان دەڕێژینو کۆتایی بەو شەڕە دەهێنین."

پێم گوت:"ئای" زۆر لەوەی گەرم و گوڕتر کە دەمویست: "ئەوان بەرگری لەخۆیان دەکەنو، بە تفەنگەکانیان مێگەل مێگەل دەتانکوژن."

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

گوتی:"خراپ له مەبەستم دەگەی، ئەمە وەك سروشتی ئینسانەكانه وادیاره له باكووری دووریش هەر ئەوەیەو لەنێو ناچێ. ئەگەر ئەو كاره بكەین رووباری "نیل"یش بەشی پاك بوونەوەی ئەو پەڵه پڕ له شەرمو شوورەیی‌یەمان ناكا. ئەگەر به زیندوویی چاومان پێیان بكەوێ رادەكەین. هەر شوێنێكی ئەوان پێیان تێنابێ ئاو و هەوایەكەشی بۆ هەڵمژین نابێو، بۆ شوێنێك دەڕۆین ئاوو هەوای پاك بێ، هەربۆیه هاتوینه ساراو، كردوومانەته شوێنی ژیانمان."

لەو نێوەدا ژمارەیەكی دیكەش چەقەڵ گەیشتبوونه چواردەورەم. سەریان بەنێو دەستەكانیاندا شۆڕ كردبۆوەو، پەنجەكانیان دەلێستەوە. به بینینی ئەو دیمەنه وام هەست دەكرد بەم شێوەیه دەیانەویست نەفرەتەكەیان بشارنەوە. نەفرەتێك ئەوەنده ترسێنەر بوو، دەمویست هەرچی زووتر خۆ لەو بازنەیەی به دەوریان دا كێشابووم رزگار بكەم.

پرسیارم كرد:"كەواته مەبەستتان چییه؟" ویستم هەڵستم بەڵام نەمتوانی، دووچەقەڵی لاو له پشتەوەڕا ددانیان به كۆتو كراسەكەم دا بردبووه خوارێو، توند گرتبوویانم؛ ناچار دانیشتمەوە، پیره چەقەڵ گوتی:"ئەوان داوێنیان گرتووی، ئەوەش تەنیا لەبەر رێزو حورمەتی تۆیه."

له كاتێك دا ورده ورده رووم له چەقەڵی پیرو چەقەڵه لاوەكان كرد هاوارم كرد:"پێیان بڵێ بەرم دەن!" پیری چەقەڵەكان گوتی:"ئەگەر بتهەوێ بەرت دەدەن. بەڵام هێندێكی پێدەچێ. به پێی نەریت ددانەكانیان هەتا بن بردۆته خوارو رێگایەكی دیكەیان نیه جگه لەوەی وردەورده ددانەكانیان بێننەوەدەر تۆش لەونێوەدا گوێ بۆ داواكاری‌یەكانم بگره." پێم وت:"ئەوەنده هەڵسو كەوتتانم به دڵ نەبووە." وتی:"تۆ نابێ لەهەڵسو كەوتی دوور لەئەدەبو نەزانانەی ئێمه گلەیی بكەی." و لێرەدا بۆ یەكەمجار له ناڵەی دەنگه سرووشتی‌یەكەی كەڵكی وەرگرت"ئێمه حەیوانی بێچارەین، تەنیا ئەو ددانانەمان بۆ كاری چاكو خراپ هەن، تەنیا ئەو ددانانه فریای ئێمه دەكەون." له كاتێك دا بڕێك هێور بووبوومەوە، پرسیم:"باشه چیتان دەوێ؟"

به دەنگێكی بەرز گوتی:"خواوەندی گەوره"، چەقەڵەكان تێكڕا لوورانیان. وام هەست كرد له دوورترین شوێنەكان گوێم له دەنگێك بووبێ، "خواوەندی گەوره، دەمانهەوێ كۆتایی بەم شەڕه بێنی، جیهانی كردۆته دوو كەرتەوە. باب و باپیرانمان ئەو كەسەی قۆڵی هیمەتی لەم كاره هەڵدەكا بەم جۆره وەسف كردوه كه ئێوەن كۆتایی بەم شەڕه دێنن. دەمانهەوێ له چنگی ئەو عەرەبانه له ئاماندا بین، به ئازادی بژین؛ هەتا چاو هەتەر دەكا لێیان دوور بین، گوێمان لەناڵەی ئەو مەڕه نەبێ چەقۆی عەرەبان ملی دووقاش دەكا؛ گیانلەبەرەكان دەبێ به مردنی خۆیان بمرن. دەمانهەوێ هەموو خوێنی لەشیان بمژینو ئێسقانەكانیان بكرۆسینەوە؛ پاكیو خاوێنی هیوای ئێمەیه." چەقەڵەكان لێكڕا له پڕمەی گریانیان دا."ئاخر تۆ چلۆن دەتوانی لەنێو دنیایەكی ئاوادا بژی ئەی دڵی هێژا ئەی دەروونی شیرن؟ سپیان پیسه؛ رەشیان پیسه؛ ردێنیان هێمای خۆفه؛ كەسەیری گۆشەی چاویان دەكەی هێڵنج دەدەی و، تف دەكەیتەوە؛ كاتێ دەستیان بەرز دەكەنەوە تاریكی دۆزەخ له بن باڵیان دا دەبینی. ئێستاش ئەی خوای مەزنو به توانا قۆڵی هیممەت هەڵماڵەو بەو مەقەسته ملیان هەڵبڕه." به فرمانی سەری چەقەڵی پیر، یەكێك له چەقەڵەكان مەقەستێكی چكۆلەی ژەنگاوی به ددانی گرتبوو، هاته پێش."

له ناكاو هاوارێك هەستا. ئەو دەنگه دەنگی سەرقافڵەی كاروانی عەرەبەكان بوو، عەرەبەكان به پێچەوانەی هاتنی بایەكی توند كەدەهات لێمان نزیك بووبوونەوە، سەرقافڵەكه له كاتێكدا قامچی‌یەكەی رادەوەشاندو، شریقەی قامچی‌یەكه دەهات گوتی:"ئەوەش مەقەست كه لەمێژ بوو بەدوایدا دەگەڕاین! تەواو، چەقەڵەكان له چاوتروكانێكدا بڵاوەیان لێكرد؛ بەڵام له مەودایەكی دیاریكراودا وەستان؛ لێك كۆبوونەوەو پاڵیان وێك دا. وەك پەرژینێكی نەوی قەراخ گۆماوێكی بۆگەن دەچوون كه به ڕیز چرا به پەرژینەكەوە هەڵواسرابوو؛ چاویان ورشەورشی دەكرد.

سەروەری من گوێبیستی ئەو قسانه بوویت. هەتا ئەو جێگایەی له سنووری ئەدەبی قەومەكەیاندا بوو قاقایەكی بڵێندی لێدا.

لێم پرسی:"كەواته تۆش دەزانی ئەمانه چیان دەوێ؟" وتی:"بێشك گەورەم هەموو كەس دەزانێ، هەتا عەرەبێك له سارادا هەبێ ئەو موقەستەش له سارا دا دەگەڕێ. هەتا دنیا دنیایه هەر ئاواش دەبێ." ئەوانه هەر ئورووپایی‌یەك بێرەدا تێپەڕێ ئەم مەقەستەی بۆ جێبەجێ كردنی كاری گەوره بۆ دێنن؛ ئورووپاییەكان لای ئەمانه گەورەن.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

هیوای ئەو حەیوانانە بێهوودەیە؛ ئەوان شێتن شێتێکی تەواو؛ ئێمەش هەربۆیە خۆشمان دەوێن، ئەمانە لە جێگای سەگەکانی ئێمەن و بگرە خۆشەویستتریشن. ئێستا سەیرکە یەکێك لە وشترەکان کە ئەمشەو سەقەت بووە دەیهێننە ئێرە."

چوار باربەر هاتن و کەلاکی وشترێکیان دانا. هێشتا دایان نەنابوو دەنگی چەقەڵەکان هات، دەتگوت زنجیر کراون یەکەیەکە بێ ویستو ئیرادەی خۆیان جارجار دەوەستان و لەسەر زگ بەرەو ئێمە دەهاتن، عەرەبەکانیان لەبیر کردبوو، رق و بێزاریەکەیان لەبیر کردبوو. بۆنی کەلاکەکە ئەفسوونی کردبوونو هیچ بۆنێکی دیکەیان بۆ نەدەهات. یەکێك لە چەقەڵەکان خۆی گەیاندە ملی کەلاکەکەو بە قەمپاڵی شارەگی دۆزیبۆوە، وەك ئەوە وابوو ترۆمپایەکی بچووك بە هەوڵێکی ناکام بیهەوێ ئاگرێکی گەورە دابمرکێنێتەوە. لە ماوەیەکی کورتدا هەموو چەقەڵەکان بەم مەبەستە دابارینە سەر کەلاکە وشترەکە؛ سەرقافڵی عەرەبان قامچی سەرکەوتنی بە هەموو هێزیەوە راستو چەپ بەسەر پشتی چەقەڵەکاندا تێدەپەڕاند.سەریان هەڵێنا خۆشیو لاوازی سەرتاپای لەشی داگرتبوون، عەرەبەکانیان دەدی، قامچی بەر لمبۆزیان دەکەوت بە پرتاو هێندێك کشانەوە، بەڵام خوێنی وشترەکە فیچقەی کردو چاڵوچووڵەکانی سەر عەردی پڕ کردبوو و، هەڵمی لێ‌هەڵدەستا؛ چەند شوێنی کەلاکەکە دڕبەدڕ کرابوو؛ چەقەڵەکان نەیان توانی خۆ راگرن؛ دووبارە چوونەوە سەر کەلاکەکە. عەرەبەکە قامچی‌یەکەی هەڵێنایەوە، پیلم گرت، گوتی:"هەق بە تۆیە، گەورەی من، با لێیان گەڕێین کاری خۆیان بکەن. ئێستاکە ئیدی کاتی رۆیشتنە. ئەو دیمەنە ئەوەندەی دێنا سەیری بکەین. حەیوانێکی سەرنج راکێشن، وانیە؟ چەندەش لە ئێمە بێزارن!"

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

سەردانی کانگە

ئەمڕۆ ئەندازیاری بڵندپایەی کانگە لەلامان بوو و، پێیڕاگەیاندین ئەندازیارانی کانگە بڕیاریان داوە چەند داڵانی نوێ هەڵکەنین. ڕۆژی سەردان ئەندازیارە لێهاتوو و بڵندپایەکان ئامادە بوون بۆ ئەوەی هەموو کارەکانی پێش دەست بەکار کردن جێبەجێ بکەن. ئەندازیارەکان سەرەڕای ئەوەی زۆر لاون بەڵام توانیویانە پلەی باش لەبوارەکانی خۆیان دا بەدەست بێنن. ئەو ئەندازیارانە وێك ناچن و لە ڕووخسارییاندا جیاوازیان هەیە، سەرەڕای ئەوەش ئاڵوگۆڕیان تێدا پێك هاتوە.

لەنێو ئەندازیارەکان دا یەکێکیان جم و جۆڵی زۆرە، قژی خورمایی‌یەو چاوی بە هەموو لایەکدا دەگێڕێ.

یەکیتر، دەفتەرێکی چکۆڵەی بە دەستیەوە، بە ڕێ ڕۆیشتنەوە یادداشت هەڵدەگرێتەوە، سەیری دەوروبەری دەکاو، ئەو شتانەی دەیاننووسێ بەراوردیان دەکا.

یەکی دیکەیان، لەکاتێکدا دەستی لە گیرفانی کۆتەکەی دایە دەڵێی جەستەی کێشراوەو بە لەخۆباییبوونەوە بەرێدا دەڕوا. تەنیا هێمای گەنجیی کە تێدا بەدی دەکرێ و نایشارێتەوە دایمە لێوەکانی دەکرۆژێ.

دوای ئەو سێکەسە کەسی چوارەم بە ڕواڵەت هێندێك شت بۆ کەسی سێهەم شی دەکاتەوە ئەویش زۆر حەزی لەو ڕوونکردنەوانە نیە، ئەو کابرایە لەوەی دیکەیان بە باڵا کورتترەو بەپەلەو ڕاکەراکە دەستی هەڵدەسووڕێنێ، وا پێدەچێ دەیهەوێ هەموو شتەکانی بێ پشوو یەك بین بۆ باس بکا.

کەسی پێنجەم لەوانەیە بڵندپایەترینیان بێ، حەز ناکا کەسی لەگەڵ بێ. جارجار پێش ئەوانی دیکە دەکەوێ جارجاریش وەدوایان دەکەوێ. ئەندازیارەکانیتر هەنگاوەکانیانی دەگەڵ ڕێك دەکەن. کزو ڕەنگ زەردەی پێوە دیارەو چاوەکانی لەبەر ئەوەی دەڵێی زۆر هەست بەبەرپرسایەتی دەکا بە قووڵدا چوونو، زۆربەی کات دەستی بە ناوچەوانیەوە دەنێو داڵغە دەیباتەوە.

کەسانی شەشەم و حەوتەم خۆیان کووڕ کردوەو بە ڕێگەدا دەڕۆن سەریان بەسەری یەکدی‌یەوە ناوەو گەرمی قسانن. ئەگەر چکۆلەترین دڕدۆنگی لەوە کەئێرە کانگەی ڕەژوو، ئەو شوێنەی ئێمە کاری لێدەکەین هەبایە. ئەوکات پێت وادەبوو ئەو بەڕێزانە بەو دەموچاوی ئێسقانی، ردێنە تاشراوو لووتی درێژیانەوە دوو قەشەی لاون نەك دوو ئەندازیار. یەکیان لەبەر خۆیەوە پێدەکەنیو دەنگی زۆرتر وە مرخەمرخی پشیلە دەچوو، ئەوەی دیکەشیان پێدەکەنیو دەستەکانی دەجووڵاندنو، بەم جۆرە هەودای قسەکانی بەدەستەوە گرتبوو. دەبێ ئەو دوو برادەرە چەندە لە پلەو مەقامی خۆیان دڵنیابن لە بەڕێوەبردنی بەرنامەیەکی ئاوا گرنگدا بەبەرچاوی بەڕێوەبەرەکەیانەوە ئاوا بە خەیاڵێکی ئاسوودەوە خەریکی کاری خۆیان بن، یان هەر نەبێ خەریکی کارێك بن کە پێوەندی بەم کارەی ئێستایانەوە نەبێ. تۆ بڵێی ئەوانە دەگەڵ ئەو هەموو پێکەنینو بایەخ دانەنان بۆ کارەکەی خۆیان هەست بەگرنگی ئەو پرۆژەیەی ئێستایان بکەن؟ قسەکردن لەسەر ئەو دوو بەڕێزە زۆر ئاسان نیە.

لەلایەکی دیکەشەوە، شك لەوەدا نیە، بۆ وێنە کەسی هەشتەم لەو دوو برادەرەی باسمان کردنو تەنانەت لەهەمووی ئەوانی دیکە زۆرتر خەریکی کارە، کە بۆ بەراورد کردن نابێ. ئەو کابرایە چەکوچێکی چکۆلەی بەدەستیەوە دادەنیشێو لەعەردی دەداو پاشان لەدیوارەکانی تەنیشتیو لەکۆتاییدا لە بنمیچی داڵانەکە دەدا. ئەو کابرایە بێئەوەی گوێ بداتە گڵو خۆڵ لەسەر عەردی دادەنیشێو جلوبەرگە خاوێنەکەی پیس دەکاو پاشان ئەو

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

چەکوچەی لە گیرفانی دەرهێنابوو لەگیرفانی دەخاتەوەو ئەوکارەیکە دەیکا بەئەرکی سەرشانی خۆی دەزانێ. جارێك لەسەر عەردەکە درێژ بووو، بێهەستو خوست بوو. پێمان وابوو شتێك روویداوە، بەڵام پاشان جەستەلاواز باریکەکەی بەجوڵانێکی کورتو خێرا راست کردەوەو هیچیش رووینەدا. ئێمە پێمان وایە هەر هیچ نەزانین برێك سەرمان لەو کانگەو بەردانە دەردەچێ کە بۆ ماوەیەکی زۆرە کاری لێدەکەین، بەڵام ئەوەی ئەو موهەندیسە دەیکا سەرمان لێدەرناچێ.

کەسی نۆیەم شتێکی وەك کالیسکەی منداڵانی وەپێش خۆی داوە، کە پڕە لە شتو ئامێری ئەندازیاری کەلەنێو لۆکە گیراون. ئەگەر راستت دەوێ دەبێ کارەکەرێك ئەو کالیسکەیە لێخوڕێ، کەچی لێرە کاری ئەندازیارێکەو چاومان لێیە ئەم کارە بەوپەڕی رەزامەندییەوە دەکا، بە رواڵەت لە هەموویان گەنجترە، لەوانەیە بەتەواوی نەتوانێ ئەو ئامێرانە بەکار بێنێ، لەگەڵ ئەوەشدا نیگایان لێناگوێزێتەوەو جاری وایە خەریکە بە کالیسکەکەوە خۆ بە دیوار دا بکێشێ.

لەم مابەینەدا ئەندازیارێکی دیکەش هەیە کە لەپەنا کالیسکەکە بە رێ دا دەڕوا پێش بە رووداوی وا دەگرێ. وا پێدەچێ ئەم ئەندازیارە ئەو شارەزاییەی بەسەر ئەو ئامێرانەدا هەبێ، کە بەرپرسی راستەقینەی ئەم ئامێرانەیە. جارجار هەر کەوازی لێبوو بێئەوەی کالیسکەکە رابگرێ پارچەیەك لە ئامێرەکان هەڵدەگرێو سەیری دەکاو پێچەکانی شلو توند دەکاتەوە، بە سووکی رایدەوەشێنێو بە گوێیەوە دەنێ، پاشان کاتێ کالیسکەکە وەستاوە ئەو شتەچکۆلەیە کەلەدوورەوە ئاڵۆز دێتە بەرچاو بە لەسەرەخۆیی لەشوێنی خۆی دادەنێتەوە.

کاروکردەوەی ئەو ئەندازیارە برێك متمانە بەخۆبوونی تێدایە. دیارە تەنیا بە پاڵپشتی ئەو ئامێرانەوەیە وا لە خۆی دڵنیایە. دە هەنگاوی ماوە دەبێ بە ئیشارەی پەنجەی خۆ لەسەر رێگای لادەین، تەنانەت ئەگەر مەودای کشانەوەش نەبێ.

لە پشتی ئەودوو بەڕێزەوە کارەکەرێك دەبینرێ، بێئەوەی هیچ کارێکی پێسپێردرابێ دێتەخوار. ئەندازیارەکان هەروەك چۆن زانیارییەکانیان لەسەریەوە دەرژێ، دەمێکە هەموو خۆبەزل زانیەکیان وەلا ناوە؛ بەپێچەوانەوە وا پێدەچێ ئەو کارەکەرە هەموو خۆبەزلزانیو لووت بەرزی ئەوانیشی بۆخۆی بردبێ. ئەو کابرایە دەستی لە لاکەلەکەی ناوەو، جارجار دەست بەدوگمە زەردەکانی کۆتەکەیو جارجاریش بە پارچە سپیە ناسکەکەی کۆتەکەی دادێنێ. سەیری چواردەوری خۆی دەکاو بە هێمای رەزامەندی سەری دەلەقێنێ دەڵێی ئێمە سڵاومان لێکردووە ئەویش لەبەر گرینگی پلەو پایەی کارەکەی بە لەقاندنی سەر وەڵامی دابینەوە؛ شتێکی زۆر سروشتییە ئێمەش لە بارودۆخێکی ئاوادا سڵاوی لێناکەین، لەوانەیە ئەو کابرایە پێی وابێ کارەکەری ئیدارەی کانگا دەبێ شوێنێکی گەلێ گرینگ بێ. کاتێ بە لاماندا تێدەپەڕێ پێی پێدەکەنین، بەڵام چونکە ئەگەر لەو کاتەدا هەورەتریشقەش بگرمێنێ لاناکاتەوە، هەبوونی وەك پرسیارێکی بێوەڵام جێگای رێزلێنانە.

ئەمڕۆکە کارو ئیشمان کەم بوو، ئەو وەستانو دەست لەکارهەڵگرتنەی ئەمڕۆ زۆر خۆش بوو دیمەنی سەیرمان دی. سەردانێکی لەو بابەتە بە تەواوی بیری کارکردن لە ئینسان دەستێنێ. ئەگەر دڵەخورپەی ئەو تێڕامانەت بە دوای ئەو بەڕێزانەدا کەبەتاریکایی داڵانە تایبەتییەکەی کانگەدا چوونە خوار شۆڕ بکەیەوە لە رادەبەدەر بەهێزە، سەرەڕای ئەوەش ئەوەندەی نەماوە کاتی دەست لەکار هەڵگرتن تەواو بێ؛ ئیدی شاهیدی گەڕانەوەی ئەو بەڕێزانە نابینەوە.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

لادێکەی دیکە

باپیرەم دەیگوت:"ژیان چەندە کورتە هەروا دەکەی تێپەڕ دەبێ. ئێستا کە بیر لە رابردوو دەکەمەوە، ژیانم ئەوەندە ئالۆز دێتە بەرچاو، بۆ وێنە تێناگەم چۆن دەکرێ لاوێك بڕیار بدا بچێتە دێهاتەکەی دیکە ـ بێ گوێدان بە هەر رووداوێك کە لەوانەیە بۆی بێتەپێش ـ و لەوە نەترسێ ماوەی ئەو ژیانە ئاسایی‌و خۆشە، سەفەرێکی وا نەهێنێ."

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

پەیامی ئیمپراتۆری

وەك دەگێڕنەوە ئیمپراتۆر لە گیانەڵادا پەیامی بۆتۆ، تەنیا بۆ تۆ رەعیەتی ماڵوێران بۆتۆ سێبەرێکی کەمو هیچ کە لە بەرامبەر هەتاوی ئیمپراتۆری دا بە دوورترین شوێنەکان هەڵاتوی ناردووە.

بە فەرمانی ئیمپراتۆر تەتەر لە پەنا ئەو تەختەی ئیمپراتۆر لەسەری کەوتووە، چۆك دادەداو ئیمپراتۆر پەیامەکەی بە گوێدا دەچرپێنێ. ئیمپراتۆر ئەو پەیامەی ئەوەندە پێ گرنگ بووە، دووبارە پەیامەکە بە گوێی تەتەردا دەچرپێنێتەوە؛ کابرای تەتەر بە لەقاندنی سەری وای پێشان داوە لە پەیامەکە گەیشتووە. ئیمپراتۆریش بە ئامادەبوونی هەموو شاهیدە بێئەژمارەکانی کە هاتوونە سەرە مەرگی فەرمانی داوەو، - هەموو ئەو رێگرو لەمپەرانەی لەسەر رێگای تەتەرن لاچنو، فەرمانڕەوایانی کۆشکی ئیمپراتۆریش کە لەسەر پلیکانە پانو بڵندەکان کە سەریان گەیاندۆتە ترۆپکی ئاسمان لە دەوری یەکتر وەستابوون، شاهیدی ئەو فەرمانە بوون - تەتەری ناردوە پەیامەکەی بگەیەنێ. تەتەر بێ دواکەوتن وەڕێکەوتوە. کابرا بە قەڵافەتو بەهێزەو لە رێگە رۆیشتندا ماندوویی ناناسیو بە دەستە بەهێزەکانی ئاپۆرای خەڵك دڕ پێدەدا. هەرکاتێ بەربەرەکانیو رێگری دەدی ئاماژەی بۆ رۆژی سەر سینگی دەکرد، شکی تێدا نەبوو رێگەیان بۆ دەکردەوە. بەڵام رێگەکان پڕن لە خەڵكو رێگە رۆیشتن نەدەکرا، هەرکاتێك رێگە چۆڵ دەبوو دەتگوت هەواڵنێرەکە خەریکە باڵ دەگرێ وا بە خێرایی دەڕۆیشتو ئەگەر هەروا چۆڵ با لەوانەبو ئەوەندەی پێنەچێ گوێت لە مستە بەهێزەکانی دەبوو کە لە دەرگەی ماڵەکەتی دەدا.

لە کاتێکی وادا هەوڵەکانی تەتەر بە خۆڕاییە، ئەو کابرایە هێشتا لە نێوەندی تالارەکانی نێو کۆشکەکەدا خەریکە رێگای خۆی دەکاتەوەو، سەرکەوتووش نەبووە، ئەگەریش ئەو رێگانە ببڕێو سەرکەوێ ئەوە دووبارە سەرکەوتنێکی وەدەست نەهێناوەو دەبێ هەتا دوا پلیکانەکان لە هەوڵدان دابێ. ئەگەر ئەو رێگەیەش ببڕێ دەبێ بە حەوشەکاندا تێپەڕێ پاش حەوشەکان کۆشکی دووهەم کە بە کۆشکی یەکەمدا تێپەڕ دەبێ تێپەڕ بکاو بەڕێوە بێ. دووبارە حەوشو پلیکانو کۆشکی ترو هەر بەم رواڵەتە هەزاران ساڵی دیکە. ئەوە گوتمان بە ئاخرین دەروازەشدا دەڕوا - بەڵام ئەوە قەت روو نادا، قەت. ئێستە پایتەختیشی لەبەر دەمە. هەروەها ناوەندی جیهانیش کە لێواولێوی گێرەوکێشەو دەردو ئازارە. بێرەدا ئیتر کەس تێناپەڕێ. هەڵگری پەیامی مردوویەك ئەوە هەر ناتوانێ.

بەڵام تۆ لە پشت پەنجەرەی ماڵەکەتەوە دانیشتوویو، ئێوارە کە دادێ خەوی پەیام دەبینی.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

نیگەرانی باوك

هێندێك كەس دەڵێن وشەی "ئودرادیك" Odradek لە بنەڕەتدا لە زمانی ئۆسلاویەوە هاتوەو، بە پێی ئەم بۆچوونەیان هەوڵ دەدەن پێكهاتنی ئەم وشەیە لێك بدەنەوەو بیسەلمێنن. هێندێك كەسی دیكەش لەسەر ئەم بڕوایەن ئەو وشەیە لە زمانی ئەڵمانیەوە هاتوەو تەنیا لە زمانی ئوسلاوی كاریگەری وەرگرتووە. ئەوەی راست بێ هەردووك تاقم لە بیروبۆچوونەكانیاندا لە هەڵەدان. چونكە هیچ كام لەو دوو تاقمە مانای وشەكە نازانن.

شتێكی سروشتیە ئەگەر بەڕاستی گیانلەبەرێك بە ناوی "ئودرادیك" نەبایە كەس وەدوای ئەو لێكۆڵینەوانە نەدەكەوت. ئەو گیانلەبەرە وەك غەرغەڕەیەكی تەختو ئەستێرەیی دەچێ كە كوتە بەنی كۆنی جۆراوجۆری رەنگاوڕەنگ كە لێك گرێدراون بە ئاڵۆزی لەسەری هەڵكرابێ. دیارە هەر بە تەنیا غەرغەرەش نیە، چونكە لە نێوەڕاستی ئەو ئەستێرەیە دارێك هاتۆتەدەر و دارێكی دیكە لەسەری ئەستوونە. بە یارمەتی داری دووهەم لە لایەكو لە لایەكی دیكەشەوە بە یارمەتی یەكێك لە پەڕەكانی ئەستێرەكە ئەو شتە وەك ئەوەی دوولاقی هەبێ دەتوانێ راوەستێ. كاتێ "ئودرادیك" دەبینی دوودڵ دەبیو پێت وایە ئەو گیانلەبەرە لەوەپێش بە كاری شتێك هاتووە بەڵام ئێستا شكاوەو بەكار نایەت. بە پێچەوانەوە بیروبۆچوونێكی وا بەئاسانی بەرپەرچ دەدرێتەوە چونكە نیشانەی شكاوی لەو گیانلەبەرەدا نابینی، ئەگەرچی لەسەر یەك دروست بوونو پێكهاتنی بێمانا دێتە بەرچاو بەڵام لە وێنەی خۆیدا بێ كەمو كوڕیەو تەواوە. جیا لەو شتانەش جێگای قسەو رەخنە لێگرتن نیە، چونكە "ئودرادیك" زۆر چوستو چالاكو خێرایەو ناگیرێ.

جارجار لە ژێر شیروانیو، جارجارەش لەسەر پلیكانو دالانو سالۆنەكان دەبێ. هێندێك جار بۆ ماوەی چەند مانگێك ون دەبێ دیارە ئەو كاتانە لەوانەیە گواستبێتیەوە بۆ ماڵێكی دیكە بەڵام پاشان لەسەداسەد دەگەڕێتەوە.

جاری وا هەیە كە دەتهەوێ لە ماڵ وەدەر كەوی، لە خوار پلیكانەكان پاڵی وە نەردەكەوە داوەو تۆش حەز دەكەی بیدوێنیو پرسیاری لێبكەی. دیارە پرسیاری قورسی لێناكەی بەڵكوو وەك چۆن پرسیار لە منداڵ دەكەی ـ چونكە زۆر چكۆلەیە ـ ئاواش پرسیار لەو دەكەی:"ناوت چیە؟" دەڵێ:"ئودرادیك". "ماڵت لە كوێیە؟"، "شوێنی دیاریكراوم نیە."و پێدەكەنێ. ئەو پێكەنینە بێ هەناسەدانیش دەكرێ ببێ، كەمو زۆر وەك خشەخشی گەڵای وشك بوو دەچێو، زۆربەی كات قسەكانمان لێرە كۆتایی دێ. دیارە دەبێ ئاماژە بەوەش بكەم ئەو هەموو جارێ وەڵامی ئەم پرسیارانە ناداتەوە وەك چڵەدارێك رەق رادەوەستێو هیچی لێنابیستی.

زۆر جار بە بێهوودەییەوە لەخۆم دەپرسم چی بەسەردێ دەبێ بمرێ؟ هەر شتێكی دەمرێ پێشتر ئامانجو چالاكی هەبووە، هەر بۆیە تاشراوەو مردووە. ئەو شتە سەبارەت بە "ئودرادیك" راست نیە. كەواتە تۆ بڵێی رۆژێك بێ بەو پەتانەوە كە بەدوای دا دەخشێن بە قاچی كوڕو نەوەكانم لەسەر قادرمەكانەوە خل ببێتەوە؟

بە رواڵەت "ئودرادیك" زیانو ئازار بە كەس ناگەیەنێ؛ بەڵام ئەو خەیاڵەی كە لەوانەیە تەمەنی لە من زیاتر بێ، خەیاڵێكی كەمو زۆر بە ژانە.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

یازدە کوڕ

یازدە کوڕم هەیە.

یەکەمیان هەتا بڵێی ناشیرنە بەلام جیددیو بەهۆشە. ئەگەرچی واپێدەچێ وەك کوڕەکانی دیکەم خۆشم دەوێ، بەڵام نرخێکی وای بۆ دانانێم. زۆر ساویلکانە بیر دەکاتەوە. نە راستی خۆی دەبینێ، نە چەپی نە دووری. بە بەردەوامی لەنێو بازنەی تەنگی بیرەکانی دا دەسووڕێتەوە.

کوڕی دووهەمم لەش و لارێکی جوان و رێك و پێکی هەیە. حەز دەکەی کاتێ وەك شمشێر بازەکان دەکا سەیری بکەی. ئەویش وەك کوڕی یەکەمم بەهۆشە، جیا لەوە دنیادیتووشە، سەفەری زۆری کردوون. گەلێ شتی بینیون. هەر ئەوەیە پێدەچێ وەتەنەکەی زۆرتر رازو نیازی لەگەڵدا بکا هەتا خانەنشینەکان. دەگەڵ ئەوەشدا دڵنیام نابێ ئەم تایبەتمەندییەی تەنیا لە سەفەرەکانی بزانین. بەڵکوو ئەوە لە سیفەتی رووحیەی لاسا نەکراوی دایە، کە بێئەولا ئەولا جێگەی پەسندی هێندێکانە. بۆ وێنە هەرکەس بیهەوێ لاسای خۆ هەڵدانی بۆنێو ئاو بکاتەوە کە زۆر هونەرمەندانەیەو بەسەر خۆیدا زاڵە، ئەو رەقیبەی کاتێ دەچێتە سەر تەختەی باز بردن بە هێمای نەوێران دەستی بەرز دەکاتەوەو داوای لێبووردن دەکا. سەرەڕای ئەوانەش دەبوو پێوەندیم لەگەڵ ئەو کوڕەم باش بایەو شانازیم پێوە کردبایە، کەچی وا نیە. چاوی چەپی برێك لە چاوی راستی چکۆلەترەو زووزوو دەترووکێ.

دیارە ئەم عەیبە چکۆلەیە رووخساری تێکداوە بەڵام لەبەر ئەوەی قەڵافەتی جوانە کەس بیر لەوەناکاتەوە رەخنەی لێبگرێ. من باوکی ئەومو ئیرادی لێدەگرم ئەویش لەبەر ئەو عەیبە نیە کە هەیەتی؛ بەڵکوو بۆیە نارەحەت دەبم ئەم عەیبە چکۆلەیە لەروخساری کوڕەکەمدا جارجار دەبێتە هۆی ئەوە ئاڵۆزی تێدا بەدیار بکەوێو هەڵسوکەوتی بگۆڕێ. ئێوە نازانن چ ژارێك لەنێو خوێنی دا دەگەڕێ کە بەرگری دەکا لەوەی توانا نێوخۆیەکانی یەك بگرنەوە، تەنیا منیش هەست بەمە دەکەم، لە لایەکی دیکەشەوە هەر ئەو عەیبەیە دەیکاتە کوڕی بە هەقی من، چونکە ئەو نوقووستانیەی لە هەموو ئەندامانی بنەماڵەکەی من دا دەبینرێ، بەلام لەمەیاندا زۆرتر ئاشکراو بەرچاوە.

کوڕی سێهەمیشم رێك و پێك و جوانە، بەڵام بەم جۆرە نیەجێگای رەزامەندی من بێ. چونکە جوانیەکەی وەك جوانی گۆرانیبێژانە: دەمی جوان، چاوی خومارو خەیاڵاوی، قژی بەستنو جوانکردنی گەرەکە. سینگی زەق و لەپێشە، دەستی بە خێرایی دێن و دەچن لاقی گەلێ باریکنو توانای هەلگرتنی ئەو لەشە قورسەی نیە. دەنگی کزو ناسکەو جاری وایە بە هەڵەت دەباو پێت وایە قسەت بۆ دەکا بەڵام لە ناکاو دەنگی تەواودەبێ وەهەناسەبڕکێ دەکەوێ. لەگەڵ ئەوەدا جاری وایە تووشی دڵەخورپە دەبم و، پێم خۆشە ئەو کوڕەم بەخەڵك بناسێنم کەچی ئەو کارە ناکەم و دەیشارمەوە. لە لایەکیشەوە ئەویش هیچ نالێ کە نایبەمە نێو خەڵك چونکە زۆر حەزی لە خۆنیشاندان نیە. دیارە وەنەبێ هەستی بە کەموکوڕیەکانی خۆی کردبێ بەڵکوو هەروا فەقیروساکارە. ئەو هەست بە نامۆیی دەکا وا دەزانێ هی ئەم سەردەمەی ئێمە نیە. لەنێو بنەماڵەکەمدا هەست دەکا لە ئێمە نیەو، کەس‌وکاری خۆی نەماون، زۆربەی کات بێتاقەتەو هیچ شتێك شادی ناکا.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

لەوانەیە بکرێ بڵێم کوڕی چوارەمم لەوانی کەم خەڵکی ترەو، کوڕی سەردەمی خۆیەتی. خەڵك لێی تێدەگەن. لەسەر عەرزێك وەستاوە هی هەمووانە. ئەگەر قسەت لەگەڵ بکا دەبێ بە لەقاندنی سەر پەسندی قسەکانی بکەی. لەوانەیە بۆیە ئاوا جێگەی پەسندە چونکە بەگشتی قالب سووکە، بێئیدیعایەو، لە قەزاوەتەکانیدا بێخەیاڵیەکی پێوە دیارە. حەز دەکەی بەشێك لە قسەکانی گەلێ جار دووبارە بکەیەوە، دیارە بەشێکیان. بەگشتی تایبەت مەندییەکی هەیە حەزی لە پێداهەڵگووتنە. وەك پەرەسێلکەیەك دەچێ دەفڕێ دەفڕێ، بەڵام ئاخرەکەی بێهیوا لە سارایەکی دوورەدەست دا دەکەوێتە سەر عەرز. ئەم شتانە بینینی ئەم کوڕەم لێحەرام دەکا.

کوڕی پێنجەمم باش و دڵسۆزە. زۆر کەمتر لەوەی بەڕێیەوە دەبرد، بەڵێنی دەدا. ئەوەندە کەم و هیچە کاتێ لەگەڵتدایە هەستی پێناکەی و وادەزانی بە تەنیای. لەگەڵ ئەوەشدا وردە وردە حورمەت و ڕێزی بۆخۆی کۆکردۆتەوە. ئەگەر لێم دەپرسن چۆن ولامێکم پێنیە. لەوانەیە فەقیری و بێدەنگیەکەی پتر لە هەر شتێکی تر جێگەی لەو بازاڕە شپرێوەی دنیادا بۆ کردبێتەوە. بەڕاسنیش فەقیرو مەعسوومە. دڵسۆزە بۆ هەموو خەڵك؛ لە ڕادەبەدەر دڵسۆز. ئەگەر لای من باسی دەکەن زۆرم پێناخۆشە. چونکە بەڕاستی پێداهەڵگوتن کاری تێدەکا. ئەو کوڕەی من مردووی پێداهەڵگووتنە.

کوڕی شەشەمم پێدەچێ لە یەکەمین نیگادا زیرەکی خۆی دەرخا. دڵسۆزو، زۆربڵەیە. هەر بۆیە بە ئاسانی پێی ناوێری. کاتێ وەدوا دکەوێ، غەمێکی گران دایدەگرێ؛ کاتێ پێش دەکەوێ پێشکەوتنەکەی بە زۆربڵەیی دەپارێزێ. سەرەڕای ئەوانەش دان بەوە دادەنێم زەوقێکی بەجێی هەیە. لە ڕۆژی ڕووناك دا دایمە لە هەوڵ دایە، دەڵێی لە خەو دایە هەتا ڕێگەی بەنێو بیرەکانی دا بدۆزێتەوە. جاری وایە ـ بێ ئەوەی چکۆلەترین ناساخی هەبێ ـ گێژ وحۆل دەبێ بە تایبەت لە کەش و هەوایەکی تەم ومژاویدا. سەرەڕای ئەوەش پێویستی بە یارمەتی نیە. ناکەوێ. هۆی ئەم حاڵەتە لەوانەیە هەڵدانی لەشی بێ. درێژی لە چاو تەمەنی نیە. ئەوە بە گشتی ئەگەر سەیری بکەین ناشیرنی دەکا. سەرەڕای جوانی هێندێك لە ئەندامانی لەشی، بۆ وێنە دەست ولاقەکانی. نێوچاوانیشی ناشیرنە؛ پێستی چرچەو، ئێسقانی دەڵێی دەرچوون.

کوڕی حەوتەمم زۆرتر لە کوڕەکانی دیکەم بەمن دەچێ. خەڵکی قەدرو قیمەتی نازانن. بەتایبەتی زۆر دڵفراوانەو شت بە دڵ ناگرێ. لەخۆوە نیە بایەخی پێی نادەم. دەزانم بایی چەندە. ئەگەر عەیبەی هەموو خەڵکی دنیا ئەوە دەبوو نەزانن چۆن قەدری بزانن، دوبارە جێگەی ئەوە نەبوو ئیرادیان لێبگرین. بەڵام هەرچۆنێکی بێ لەنێو بنەماڵەکەم دا چاوپۆشی لەوە ناکەم. چونکە دەبێتە هۆی ئاڵۆزی و، هەروەها حورمەت بۆ سوونەتەکان. هەردووکیان، بە کەمەوە بە گوومانی من، بە تەواوەتیەکی حاشا هەڵنەگرەوە پێکەوە تێکەڵیان دەکا. دیارە بۆخۆی لەخەڵکی تر کەمتر بەوە دەزانێ بەو تەواوەتیەوە دەتوانێ چ بکا. گەڕاندنی چەرخی دوارۆژبە دەستی ئەوەوە نیە. بەڵام ئەم لایەنە لە رووحیەی دا زۆر سەیر هیوادەرە. زۆرم پێخۆش بوو منداڵی ببان و منداڵەکانیشی، منداڵی دیکەیان ببان. ئەگەرچی زۆر خۆبەزل زانە، من چاك لێی تێگەیشتووم، زۆریشم پێناخۆشە. دیارە ئەم بۆچوونەم دژی بیروبۆچوونەکانی خەڵکە. ئەو کوڕە بە تەنیایەو نزیکایەتی کچان ناکا، سەرەڕای ئەوەش سەروورووخۆشە.

کوڕی هەشتەمم کوڕی خەمەکانمە، لەڕاستیشدا نازانم بۆچی.کە سەیرم دەکا وەك بێگانە دێتە پێش چاوم سەرەڕوای ئەوەش هەستێکی باوکانەم بەرامبەری هەیە. تێپەڕینی کات زۆر شتی سەلماندوەو قەرەبوو کردۆتەوە، بەڵام هەر ئەوەندە بەسە بیری لێبکەمەوە هەموو گیانم دەلەرزێ. ئەو کاری بەکاری من نەداوە، هەموو پێوەندییەکانی دەگەڵ من بڕیون. بێشك بەوکەللەرەقیەو قەڵافەتە بەهێزو وەرزشوانانەی هەیەتی ـ تەنیا لاقەکانی لەسەردەمی منداڵیدا سست و لاواز بوونو ئێستاکە چاك بۆتەوە هەر کارێکی حەزی لێبێ دەیکا. زۆرجار دەمویست بەدوایدا بنێرم بێتەوە، پرسیاری لێبکەم حاڵ و گوزەرانی چۆنەو بۆچی جێی هێشتووم. ئامانجی سەرەکی لەژیانیدا چیە؟ بەڵام لەوکاتەوە زۆر بەسەر ئەو رووداوەدا تێپەڕیوەو شتەکە کۆن بووەو، وا باشترە شتەکان چۆن بوون هەروا بمێننەوە. بۆیان گێڕاومەوە ئەولەنێو کوڕەکانمدا تەنیا کوڕمە ردێنی داناوە. دیارە ردێنیش لە پیاوێکی کورتەبالای وەك ئەو نایەتەوە.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کوڕی نۆهەمم زۆر کەشخەیە جل وبەرگی جوان دەبەر دەکا، خوێن شیرنەو، جێگای پەسندی ژنانە. ئەوەندە خوێن شیرینو لەسەرەخۆیە جاری وایە دڵی منیش دەفرێنێ. ئەویش من، هەر ئەوەندە بەسە هەوریەکی تەڕی پێدابێنم و هەموو ئەو درەوشاوەییەی دنیای پێ ون بێ. بەڵام تایبەت مەندیەکی سەیری هەیە، ئەویش ئەوەیکە قەت خولیای فریودان نەبووە. ئەگەر لێی گەڕێی لەسەر تەختی خەوەکەی پاڵ دەکەوێو سەیری بن میچی هۆدەکە دەکاو ئەگەر بۆشی هەڵکەوت بخەوێ. کاتێ دەکەوێتە خۆشیەکی ئاواوە دەست دەکا بە قسەکردنو قسەی خراپیش ناکا، بەڵام قسەکانی چوارچێوەیەکیان هەیە هەمیشە ئەو شتانە دەڵێتەوە کەباسی کردون.

دەیەمین کوڕم، بەوە ناوبانگی دەرکردوە دەغەڵە. من ئەو تایبەتمەندییەی نە بەتەواوی رەد دەکەمەوەو، نەپەسندی دەکەم. چۆن دەکرێ ئەو شکەی لێنەکەن. کاتێک دەبینین وەك پیاوێکی گەورە هەڵسوکەوت دەکا. بەفیزەوە پانتۆڵو چاکەت دەبەر دەکا دوگمەکانی هەتا سەر دادەخاو، کلاوێکی کۆن کەرەنگی چۆتەوە لەسەر دەنێ. روخساری وەك دارێکی وشك بووە، چانەگەی دەرپەڕیوەو، مژۆڵی لەسەر پێڵوی چاوی قورسایی دەکەن. دوو پەنجەی لەدەمی نزیك دەکاتەوەو، دێتە پێشو چاوت لێدەکا. هەربۆیە هەرکەسی سەیری دەکا لە دڵی خۆیدا دەڵێ:ئای لەو کلاوچیە!

بەڵام دەبێ گوێت لە قسەکانیشی بێ؛ هەڵسەنگێندراو؛ وورد؛ کورت و بەسوود؛ پرسیاری قورس و بە کینایەنو بە شێوەیەکی سەرسوورهێنەرن هاوئاهەنگی دەکەن لەگەڵ هەموو جیهان دا. ئەم هاوئاهەنگیە وەك پێداویستی سەربەرزو دیارە. زۆر کەس هەبوون بۆ سەلماندنی شتو باسو موناقەشە خۆیان بە کەس نەدەگۆڕیەوە بەڵام کاتێ دەگەڵ ئەو تووشی موناقەشە دەبوون دەچوونە سەر بڕوای ئەو. هێندێك کەسی دیکەش هەبوون زۆر گوێ نادەنە رواڵەتەکەی بەڵام قسەکانیشی بەهێند ناگرن.

من باوکی ئەوم و لایەنگری لە هیچ تاقمێکیان ناکەم بەڵام دان بەوە دادەنێم تاقمی دووهەم هەقیان بەدەستە.

کوڕی یازدەهەمم گۆشەگیرو دڵناسکە زووزوو دەرەنجێو، زۆر لاوازە؛ لە هەموو کوڕەکانی دیکەم لاوازترە. بەڵام ئەم لاوازیە تووشی گوومانت دەکا؛ هۆیەکەی ئەوەیە ئەو جارجار لەکاروکردەوەکانیدا بەتواناپەو سوورە لەسەریان بەڵام لە بنەڕەتدا ئەو ئیرادەو توانایەی لەسەر بناغەی سستیو لاوازیە. دیارە ئەم لاوازیە جێگای شەرم نیەو هەرکاتێ رەخنەشی لەسەر بێ رەخنەکە لەسەر ئەم دنیایەیە.

ئایا ئەو باڵندەیەی هەموو هێزی کۆدەکاتەوە بفڕێ بەهۆی لاوازیەوە نیە چونکە حووکمی ترسو پەلەقاژەی هەیە؟ کوڕەکەی منیش هەر ئاوایەو، هەر باوکێك لە بڕی من بایە بەم خەمو خەفەتەوە دەمرد. من زۆرتر لە ترسو دڵەخورپەدا دەژیم چونکە ئەو هەڵسوکەوتانە دەبنە هۆی نزمیو رۆژڕەشی بنەماڵەکەم.

جاری وایە کوڕەکەم تێمەوەرادەمێنێو دەڵێی دەیهەوێ بڵێ:"باوکە، ئاخرەکەی لەگەڵ خۆم دەتبەم!" لەبەر خۆمەوە دەڵێم: "تۆ دوایین کەسی لەوانەیە خۆمی پێبسپێرم." لە نیگای دا ئەم وڵامە دەبینم:"هەر باشە دوایین کەسم."

ئەمانە یازدە کوڕی منن.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

كوژرانی برا

سەلمێندرا کەکوشتنەکە بەم شێوەیەی خوارەوە بووە: شمار (Schmar)، قاتڵ، لە مانگەشەوێکی ساردداا، نزیکەی کاتژمێر نۆ، لە چوارڕێیانێك بۆسەی داناوەتەوە کە وێز (Wese) قوربانیەکە، دەبوو لەو شەقامەوە کە ئیدارەکەی لێبوو، بسوورڕێتەوە بۆ ئەو شەقامەی کەماڵەکەی لێبوو.

ئەو شەوە سەرما هەتا سەر ئێسقان دەچووە خوارو کەست بە دەرەوە نەدەدی، شمار بە تویێ فانیلەیەکی شینی تەنك، کە دوگمەکانیشی دانەخستبوو لەبەر ئەو سەرمایە وەستابوو چونکە هۆشی لەخۆینەبوو ئەو سەر ئەو سەری دەکردو، هەستی بەوسەرمایە نەدەکرد. قەمەیەکی توند لەدەستیگرتبوو و، داینەپۆشیبوو. لەبەر تریفەی مانگەشەو سەیری قەمەکەی کرد؛ دەبریسکایەوە؛ بە دڵینەبوو، بۆ ئەوەی قەمەکە تیژ بکا لە لێواری شۆستەی خشاند، پریشکە ئاوری لێهەستا؛ کەچو کروچی تێخست پەشیمان بۆوە؛ بۆئەوەی کەچو کروچەکەی راست کاتەوە بە بنی پێڵاوەکەی داهێنا جیرە جیری لێهەستا. کاتێ قەمەکەی لە بنی پێڵاوەکە دەدا خۆی خوار کردبۆوەو، هاوسەنگی خۆی لەسەر لاقێك راگرتبوو، گوێی بۆ دەنگی جیڕەجیڕی قەمەکە راداشتبوو. لەهەمان کاتیشدا چاوەڕێی دەنگێکیشی دەکرد لە کۆڵانە بەدشوومەکەوە بە گوێی بگا.

پاڵاس (Pallas) هاووڵاتی، لەو نزیکانە، لەپەنجەرەی ماڵەکەیەوە لەقاتی دووهەم هەموو رووداوەکەی سەیر دەکرد.
ـ ئەو کابرایە بۆ هیچ دژکردەوەیەکی نەبوو. بزانە دەتوانی لە نێوەڕۆکی مرۆ تێبگەی؟ـ قەڵافەتە گەورەکەی لەنێوبەرگی خەودا شاردبۆوە، ئێخەکەی هەڵدابۆوەو، چاوی لەخوارەوە دەکردو بێهەستو بێدەنگ بوو.

پێنج خانوو لەولاتر لەوبەری شەقامەکە خێزانی وێز پاڵتۆکەی کە لە پێستی ریوی بوو لەسەر بەرگی خەویەوە بەسەر شانی دادابوو و، چاوەڕوانی مێردەکەی دەکرد کە ئەمشۆ زۆر وەدرەنگ کەوتبوو.

سەرەنجام دەنگی زەنگی دەرگەی ئیدارەی وێز بەگوێ دەگا؛ دەنگەکە زۆر گەورە بوو وە دەنگی زەنگی دەرگا نەدەچوو، لەم شارەدا دەنگی دەدایەوە. وێز ئەو مرۆڤە ماندووی نەناسە کە شەوانە کاری دەکرد ئێستا نەهاتبووە سەر شەقام تەنیا دەنگی زەنگەکە هێمای هاتنەدەریەتی؛ لە بیناکە دێتەدەرو بێدواکەوتن. بەدرێژی شۆستەکە هەنگاوە نەرمەکانی دەژمێرێ.

پاڵاس، بە تەواوی خۆ بەسەر پەنجەرەکەدا بەرەو دەرەوە شۆڕ دەکاتەوە. ئەو نابێ لە رووداوەکە غافڵ بێ. خێزانی وێز کە لە بیستنی دەنگەکە دڵنیا دەبێ، پەنجەرەکە بەتەقەتەق پێوەدەدا. بە پێچەوانەوە شمار دێتە سەر ئەژنۆیان چونکە هیچ جێگایەکی بەدەرەوە نییە دەستو دەمو چاوی بەبەردەکانەوە دەنێ، شمار لەو ساردە شەوەدا گەرم گەرم بوو.

راست لەنێوان دووشەقامەکەدا وێز هەڵوێستەیەك دەکا. تەنیا گۆچانەکەی کە بۆتە کۆڵەکەی جەستەی ئەو سنوورە تێدەپەڕێنێ، نازانێ بۆچی راوەستا. تریفەی مانگەشەو ئاسمانی خۆڵەمێشیو زەردباو سەرنجی راکێشاوەو، بێئاگا لەهەموو شتێك تێیەوە رادەمێنێ؛ کڵاوەکەی سەری لادەباو دەستێك بە قژی دادێنێ هیچ شتێك لە زەینیدا لە داهاتوویەکی نزیك نادوێ، شتەکان لە شوێنێکی بێواتاو ئەستەم دا ماونەتەوە. ئەمە کە وێز درێژە بە رێگارۆیشتنەکەی دەدا زۆر سروشتیە، بەڵام ئەم رێگەیە بە قەمەی شمار کۆتایی دێ.

شمار بە پشت ئەستووری پەنجەکانی پێیو باسکی بەهێزی قەمەکەی بەدەستەوەیە و دەگوڕێنێ:"وێز، وێز، یولیا (Julia) بێهوودە چاوەڕوانە." قەمەیەکی لە لای راست و یەکدانەی لەلای چەپی ملیداو، سێهەم دانەی بە زگیدا بردەخوار. ئەگەر سکی مشکێك بدڕی دەنگێکی وەك وێزی لێدێ.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

شمار دەڵێ:"تەواو" و، قەمە خوێناویەکە کە ئێستاکە شتێکی زیادییەو بێکەڵکە فڕێدەداتە بەردەرگای یەکەم ماڵ. "سەرەنجام بەرهەمی قەتڵ، بەتاڵ بوونەوەو هەناسەی ئاسوودە هەڵکێشان، سەرخۆشی. سووك بوونو فڕین لە خۆشی بینینی خوێنی مرۆڤێکی دیکەش. وێز ئەی شەمشەمەکوێرەی پیر، ئەی دۆست، ئەی هاوپیاڵە وەکو ئاو بەعەردی رەشی ئەو شەقامەدا دەچێتەخوار. چ دەبوو ئەگەر بڵقێکی پڕلەخوێن بایەی هەتا لە سەرت دانیشم بۆئەوەی دوادڵۆپت بڕێژم؟ هەموو هیوایەك وەدینایەت، هەمووخەونێك بەرهەمی نابێ، پاشماوە قورسەکەت لێرە کەوتووەو هەست بە هیچ شەقێك ناکا. ئەو پرسیارە بێدەنگو وڵامەت کەلە پاشماوەکەتی دەکەی بۆچیە؟"

پاڵاس کە خوێناوی جەرگی دەخواردەوە لەنێو دەرگەدا راوەستاوە. "شمار، شمار؛ هەموو شتێکم بەم دووچاوەی خۆم دی."

پاڵاس و شمار سەیری یەکتری دەکەن. پاڵاس دەگاتە مەبەستی خۆی، شمار بە هیچ ئاکامێك ناگا.

خێزانی رێزدار وێز، لەگەڵ کۆمەڵێك کە لەنێوخۆیان گرتووە، بە روخسارێکی بزرکاوەوە بەپەلە دەگاتێ. پاڵتۆ چەرمییەکەی لەسەر شانو ملی بەردەبێتەوەو، جەستەی دەکەوێتە سەر وێز.

جەستەی کە بە بەرگی خەو داپۆشراوە بەشی وێزەو، پاڵتۆ چەرمییەکە کە ئەو جووتەی وەك شینایی چواردەوری قەبر لەنێوخۆ گرتووە بەشی خەڵکە.

شمار دوایین هەستەکانی رشانەوەی بە زەحمەت قوت دەداتەوە، دەمی بەشانی پاسەوانەکەوە نووساندوە کە وردە وردە دووری دەکاتەوە.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

خەو

ژووزف. ك (Joseph.k) خەونی دەدی:
هەتاو دەدرەوشایەوەو، "ك" دەیویست پیاسە بكا. بەڵام هێشتا دوو هەنگاوی نەنابوون كە گەیشتە گۆڕستان. ئەو نزیكانە ڕێگای پێچاوپێچی ئەستەمی هەبوون، كەبەلێزانیەكی تەواوەوە دروست كرابوون. لەیەكێك لەم ڕێگایانەدا وا هەڵخلیسكا بە دەستێكی هاوسەنگی خۆی پاراست وەك ئەوەی بەسەر ئاوێكی بەخوڕ دا بڕوا وابوو. لە مەودایەكی دوورەوە چاوی بە كۆگڵی گۆڕێكەوە كەوت كەهەڵیان دابۆوە، ویستی لە تەنیشتی بوەستێ. "ك" پێیخۆش بوو هەرچی زووتر بگاتە ئەوكۆگڵەو بزانێ چیە. ئەو هەستی دەكرد هەتا پەلە بكا باشترە. بەڵام دەتگوت ناگاتێ، جارجار كۆگڵەكە لەبەر چاوانی دووردەكەوتەوە، ئەو ئاڵایانەی دەشەكانەوەو بەتوندی بەر یەكتری دەكەوتن پێش چاوی دەگرت؛ ئەوانەی ئاڵاكانیان بەدەستەوە بوو نەدەبینران، بەڵام وێدەچوو ئەو نێوە هەراو هووریایەكی سەیری لێبێ.

لە كاتێك دا نیگای لەدوورەوە رامابوو، لەنەكاوهەمان كۆگڵێ لە نزیكی خۆیو لە قەراخو پاشان پشتی سەری خۆی دیو، بە پەلە خۆی فڕیدایە نێو گیاوگۆڵی دەوروبەری گۆڕەكە. چونكە لەكاتی خۆهاویشتنەكەیدا خێراو شێتانە دەڕۆی، هاوسەنگیەكەی بۆ نەپارێزراو ڕاست لەپێش كۆگڵەكە لەسەر ئەژنۆیان وەعەرزی كەوت. دووكەس لەمبەر ئەوبەری گۆڕەكە وەستابوونو پێكەوە بەردی گۆڕەكەیان بەدەستەوە بوو؛ هێشتا"ك" نەگەیشتووە لایان بەردەكەیان چەقاند. یەكدابەدووكەسی سێهەم لەنێو كۆدەوەنێك هاتەدەرو، "ك" بۆی دەركەوت كابرا هونەرمەندە. تەنیا پانتۆڵو كراسێكی كە دوگمەكانی خراپ داخستبوون دەبەردابوو و، كڵاوێكی ئاوریشمی گەورەی لەسەر نابوو. كابرا قەڵەمێكی بەدەستەوە بوو و، بە ڕێگاشەوە كاتێ لێی نزیك دەبۆوە بە ئاسمانەوە شتی دەكێشایەوە.

پاشان بەو قەڵەمەی بەدەستیەوە بوو لەسەر بەردێكەوەدەستی بەكار كرد. بەردەكە زۆر بەرز بوو و، پێویستی بە داهاتنەوە نەبوو. بەڵام چونكە ئەو نەیدەویست لاق لەسەر كۆگڵی گۆڕەكەدانێ گڵەكە مەودای خستبووە نێوان ئەو و بەردەكەوە. بۆیە ناچار بوو بە پێشدا دابێتەوە. كەواتە لەسەر پەنجەی پێی وەستابوو و، بە لاشانی چەپی پاڵی وە بەردەكەوە دابوو. بە لێزانیەكی تەواوەوە كە بەكاری دێنا هەر بەو قەڵەمە توانی وشەیەكی زەردی زێڕن بنووسێ:"ئێرە گڵكۆی..." هەر پیتێكی جوانو ڕێكو پێك كە هەڵكەندرابوو لە ڕەنگی زەردێكی زێڕینی نایاب بوو. كاتێ ئەو دوو وشەیەی نووسی سیلاوسیل سەیری "ك" كرد. بەڵام "ژوزف.ك" بە دڵەوە درێژەی بە كارەكەی دا، هۆشی كابرای نەبوو. تەنیا سەیری بەردەكەی دەكرد. پیاوەكەش رووی وەرسووڕاند بۆئەوەی كارەكەی درێژە پێبدا، نەیدەتوانی، بەرگریەك هەبوو قەڵەمەكەی لابردو، سەرلەنوێ سەیری "ك"ێی كردەوە. لەم كاتەش دا "ك" سەیری هونەرمەندەكەی كرد تێگەیی كابرا دەستی تێكەڵ پێكەڵ كردوە، بەڵام نەیدەزانی بۆ. كابرایهونەرمەند وەك سەرەتا بە زەوقەوە خەریكی نووسین نەبوو. ئەمە بوو بەهۆی ئەوە "ك"یش سەری لێتێك بچێ؛ هەردووكیان وەستابوونو سەیری یەكتریان دەكرد. لێك تێنەگەیشتنێك هاتبووە بەرەوە هەردووكیانی نیگەران كردبوو.

لەو كاتەدا دەنگی زەنگی كلیسا بێئەوەی كاتی بێ هات هونەرمەندەكە دەستی بەرز كردو دەنگەكە بڕایەوە، بەڵام پاش تۆزێك دەنگی زەنگەكە هاتەوە؛ ئەم جارە زۆر لەسەرەخۆتر دەنگی هاتو وردەوردە دەنگەكە نەما، دەتگووت بەم كارەی دەیهەوێ دەنگدانەوەكە تاقی بكاتەوە. "ك" لەو كارەی هونەرمەند بێتاقەت بوو و لە پڕمەی گریانیدا، دەستەكانی بەدەمووچاویەوە نابوو و، ڕقەكەی پێدەشاردەوە. هونەرمەند چاوەڕوان بوو هەتا "ك" ئارام بۆوەو چونكە ڕێگەچارەیەكی نەدۆزیەوە بڕیاریدا هەرچۆنێكی بێ درێژە بە نووسینەكەی بدا. یەكەم شت كەنووسی لەبری

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

رزگار کردن بوو بۆ "ك". بەڵام هونەرمەند سەرەڕای هەوڵێکی زۆر کە دەیدا نەفرەتێکی لەکارەکەی خۆیدا هەست پێدەکرد.

ئەو وشانەی دەینووسین جوان نەبوون و زەردیە جوانەکەی نەمابوو. بە بێهیوایی‌و بە رەنگێکی بزرکاوەوە قەڵەمەکە دەجولا. تەنیا پیتێك کە نووسرا "ی"یەکی گەورە بوو خەریك بوو نووسینەکەی تەواو بکا هونەرمەندەکە لە خەفەتان ئاگای لەخۆ نەبوو قاچێکی توندی بە کۆگڵی گۆڕەکە دادا بە جۆرێك گڵ لە هەموو لایەکەوە بەچواردەوریدا پرژو بلاو بۆوە. سەرەنجام "ك" لە مەبەستەکەی تێگەیشت‌و، کاتیش بەدەستەوەنەمابوو داوای لێبووردن بکا: بە هەردو پەنجەی ئەوگلەی دەکۆڵی، بەڵام کەلکی نەبوو. وێدەچوو هەموو شتێك پێشتر ئامادە کرابێ، یەکدابەدوو کونێکی گەورە دەمی‌کردەوەو "ك" لەسەرەخۆ خزی‌و بەرەو کونەکە راکێشراو، کەوتە ناو گۆڕەکە. "ك" کە بەرەو خوار دەچوو و، پەلەقاژە ئیدی بێئاکام بوو لەوکاتەدا ناوەکەی بە نەقش‌و نیگارێکی گەورەوە لە چاولێکنانێکدا کەوتە سەر تەختە بەردەکە.

لە ئەفسوونی ئەو دیمەنەدا "ك" لەخەو هەستا.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

راپۆرتێك بۆ ئاكادمییەك

ئەندامە بەڕێزەكانی ئاكادیمی ئەوكاتەتان باش!

ئێوە ئەوهەلـەتان بـۆ رەخساندوم و لـە چكۆلەی خۆتانویستووە لەسـەر ژیـانی رابـردووم كـە مـەیموونێك بـووم راپۆرتێكتان پێشكەش بكەم.

دەبێ بلێم بەداخەوە بەجێهێنانی ئـەو داواكاریـە كـە جێگـای پەسـندی ئێـوە بـێ گـەلێك دژوارە. نیزیكـەی پێـنج سالێك دەبێ لە ژیانی مەیموونی بە دوورم، ماوەیەك كە لەوانەیە بۆ هەڵدانەوەی پەڕی رۆژژمێر كەم بێ بەلاّم بـۆمن ئەم ماوەیە كەلەگـەڵ نـاودارانی سـەردەمەكە بـووم. لـە كۆڕوكۆبوونـەوەكانیان گوێبیستی چـەپڵە بـەردەوامو دەنـگو نەوای ئۆركێسترا بووم. لە هەمان كاتیشدا غەریبو تەنیاو بێكەس بـووم ماوەیـەكی گـەلـێ زۆرو درێـژ بـووە، چـونكە هـەموو ئـەو دانیشتنو هاوڕێیەتیانـە ـ بـۆ ئـەوەی لـە مەبەسـتەكەم دوورنەبووبمـەوە ـ لـە دوورەوە بـوون. هـەركاتێ دەمویست ئاوڕ لە رابردوو و سەردەمی لاویم بدەمەوەو، بیسەلمێنم چی بووم كێشەم بۆ دروست دەبوو.

هەربۆیە یەكـەم بڕیـارم ئـەوەبوو واز لەسـەرەڕۆیی بێـنمو مـل بـدەم، مـن مـەیموونێكی سەربەسـت بـووم زنجیـری یەخسیری لە دەستو پێكراو، رابردووشم دەرگای لەسەر داخستم.

ئەگەر ئینسانەكان وازیان لـێهێنابام لەوانەبوو بتوانم خۆم لەو رۆژرەشیە دەرباز بكەم. لە سەرەتادا رێگای دەربـاز بوونم بە قەت نێوانی عەرزو ئاسمان بوو، بەلاّم ئـەو رێگـای دەربـاز بوونـەم هـەتا هـەوڵم دەدا لـێبەرتەسكو تـەنگتر دەبۆوە. ئاخرەكەی وام لـێهات یەخسیر كرامـو لـە پـەنا ئینسانەكان هەسـتم بـەئارامی كـرد. ئـەو گەردەلوولـەی كـە سەرچاوەی ژیانی رابردووم بوو تا دەهات هێدی دەبۆوەو، ئـەمڕۆ تـەنیا هەناسـەیەكە لاقـەكانم فێنـك دەكاتـەوە. ئـەو زاركە دوورەی ئەو هەناسەیەی پێدادێو منیش رۆژێك بەوێدا هاتووم ئەوەنـدە تەسـك بۆتـەوە، ئەگـەر توانـاو هێـزی ئەوەم دەبوو بگەمە ئەوێ، دەبوو توێخێكی پێستم دانێم هەتا بتوانم پێیدا تێپەڕ بم.

بێشاردنەوەی هیچ شتێك پێم خۆشە ئەگەر ئیزن بدەن ئەوە بلێم: بـەڕێزان ئـەو ژیانـە مەیموونیـەی ئێـوە هـەتا ئەمڕۆ تێیدا بوونو ژیاون بە پێچەوانەی ویستی خۆتان قەت بۆ ساتەوەختێكیش لێتان دوور نەكەوتۆتەوە. هـەروەك چۆن ئەو حالّەتە لە منیشدا هەر ماوە. لەو ژیانەدا لە بەری پێی شـامپانزەیەكی چكۆلەوە بگرەهـەتا "ئاشـیل"ێكی گەورە بە یەك رادە لەكاتی سووڕانی زەوی بەری پێیان دەخورێ. بە پێی ئـەم روونكردنەوەیـەو بـوونی خۆشەویسـتی هاوڕەنگی لە نێوانمانـدا هـەوڵ دەدەم لـەم بـانگهێشـتنەدا وڵامـی پرسـیارەكەی ئێـوە بدەمـەوە. دیـارە ئـەمـە جێگـای رەزامەندی خۆشمە. یەكەم شت كە فێری بووم دەست لێدانەوەو، تۆقە كردن بوو. دەست لێدانەوە سەداقەتی تێدایـە. ئەمڕۆكە گەیشتوومە ئەوپەڕی پێشكەوتن، هیوادارم بتوانم بەو دەست لێدانەوە سادقانەو دڵسۆزانەیە، بـە سـەداقەتی ئاخاوتنیش زیاد بكەم. دیارە بەم كارەم شتێكی نوێم وەك دیاری بۆ ئەكادیمیەكەی ئێـوە بـەدیاری نـەهێناوەو، ئـەوەی ئێوە داواتان لـێكردووەو ئەوەی لە دڵی خۆشم دا هەیە ناتوانم دەریبڕم. ـ بـەلاّم هەرچۆنێكی بـێ مەبەسـتم ئەوەیـە ئاماژەیەیەك بكەم بە رێگەیەك كە مەیموونێكی خـاوەن ئـەزموون پێیـدا هاتـە نێـو دنیـای ئینسانەكانەوە. سـەرەڕای ئەوەش، نەمدەتوانی ئەوەندە زانیاریە كەمەش كە من هەمە بتان دەمێ ئەگەر لە پلەو پایەیەی لە هەموو بوارەكـانی ژیانی موتەمەدینی دنیادا هەمە دڵنیا نـەبام، ئەوەنـدە زانیاریانەشـم لـەدڵی خـۆم دا زینـدانی دەكـردنو بـۆ هەمیشـە دەمهێشتنەوە.

من لە بەندەری زێڕ لەدایك بووم، سەبارەت بە چۆنیەتی دیل كرانم بۆخۆم شتێكی ئەوتۆم لـەبیر نیـەو، هەربۆیـە ناچـارم پـەنا بـۆ قسـەو گێرانـەوەی خـەڵكی دیكـە بـەرم. تاقمێـك لـە راوچـیانی نێـردراوی كۆمپانیـای هاگنبـك (Hagenbeck) ـ دەبێ ئەوەش بلێم لەو كاتە بەدواوە، واتـە لـەكاتی بـەدیل گیرانمـەوە دەگـەڵ بەڕێوەبـەری ئـەو تاقمـە

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

راوچیە بووم بە برادەرو گەلێ شووشە شەرابی دەرەجە یەکم بەتاڵ کردوون - لەدارستانی نزیك بەندەر لە بۆسەدابوون. لەکاتێکدا لەگەڵ تاقمێك لە مەیموونەکانی دیکە دەچووینە سەر کانی ئاو بخۆینەوە لە ناکاو گوێمان لە دەنگی چەند گوللە بوو تەقێندران. تەنیا من پێکرام؛ دوو گوللەم بەرکەوتبوون. گوللەیك سەر چیخ لاروومەتی گرتبووم‌و جێشوێنێکی سووری بەجێ هێشت کەمووی لێنەهاتەوە. دیاری ئەو گوللەیە ناوناوبانگی پیتەرە (Peter) سوور بوو بۆم جێما. ناوێکی گەلێ ناحەزو ناشیرین؛ کە تەنیا لە داهێنانی مەیموونێك دەوەشێتەوە. ئیزنم بدەن ئەوەش بڵێم، ئەو مەیموونە زانایەی ئەو ناوەی لەمن نا لەم دواییانەدا ناووناوبانگێکی بۆخۆی دەرکردبوو لەگەڵ من هەر ئەو لەکە سوورەی سەر کوڵمی جیاوازی هەبوو و، هیچی تر نا. شوکر ئەم دواییانە سەقەت بووەو ناویشی لە نێو ناوان نەماوە.

گوللەی دووهەم، بن رانی گرتم برینەکە قورس بوو و ئێستاش هەر دەشەلم. ئەو رۆژانە وتارێکم خوێندوەو یەکێك لەو هەزاران بێعەقلانەی شتم لەسەر دەنووسن‌و تیروتوانجم تێدەگرن نووسیبووی ئێستاش تایبەت مەندی مەیموونێك لە من دا ماوە. بەلگەشی بۆ قسەکەی ئەوەیە کاتێ خەڵك دێنە سەردانم پانتۆڵەکەم دادەنێم‌و جێگەی برینەکەیان پێشان دەدەم‌و، ئەوکارەش زۆر بەخۆشییەوە دەکەم. دەبێ ئەو پەنجانەی ئەو قەڵەمەیان گرتووە دانەدانە بشکێنی. من سەربەستم‌و بەکەیفی خۆمە برینەکە پێشانی خەڵك بدەم یان نا. بەوان چی سەرەڕای ئەوەش جیا لە جێگەبرین‌و پێستێکی خاوێن چیتر پێشانی خەڵك دەدەم. هەموو شتێك ئاشکرایەو بۆ شاردنەوە نابێ. هەرکاتێ بتهەوێ راستی باس بکەی ئەگەر خان‌و بەگزادەش بی دابو نەریت‌و رەسمەکان وەلادەنێی. ئەگەر بێت‌و خەڵك بۆ وێنە بچنە دیداری نووسەری بەرێزی وتارەکەو ئەویش پانتۆڵەکەیان بۆ دانێ، دیارە شتەکە لایەنێکی دیکە بەخۆوە دەگرێ‌و منیش دووری‌و نەکردنی ئەو کارەی ئەو بە عاقڵەتی دەزانم. باشترە شەری ئەو خۆبەزل زانیەو ئەدەب زانیەی لەسەرم لابا.

لەدوای ئەوەی ئەودوو گوللەیەم بەرکەوتن بێهۆش بووم. کاتێ وەهۆش هاتمەوە - لێرەوە بیرەوەریەکانم دەست پێدەکەن - لەنێو کەشتی هەڵمی هاگنبك لەنێو قەفەسێکی حەیوانان دابووم. قەفەسەکە تەنیا قەفەسێکی ئاسن نەبوو، بەڵکوو سێ لاشی هەبوون کەبەسندووقی تەختە قایم کرابوو. واتە دیواری چوارەمی سندووقێکی دار بوو. ئەو قەفەسە ئەوەندە نەوی بوو نەمدەتوانی تێدا راستبمەوەو لەبەر تەنگەبەری‌و تەسکیشی دانیشتن نەدەکرا. هەربۆیە کرۆشکەم کردبوو هەڵدەلەرزیم حەزم بەبینینیکەس نەدەکردو، پێم خۆش بوو لەتاریکیدا بمێنمەوە. ئەوان رەسمیان ئەوەبوو حەیوانە وەحشیەکان لەنێو ئەم قەفەسانەدا هەتا ماوەیەك زیندانی بکەن. ئەمڕۆ دوای ئەوەی ماوەیەکی زۆر بەسەر ئەو رۆژانەدا تێدەپەڕێ ئەو هەڵوێستەی ئینسانەکانم پێ شتێکی راستە؛ بەڵام ئەوکات پێم وانەبوو.

بۆ یەکەم جار بوو لە ژیانم دا تووشی کێشەیەکی وا بووبووم، رێگای دەربازبوونم نەبوو. نەك ئازاد نەبووم بەڵکوو جێگای هەڵسووڕانیشم نەبوو؛ رێگەی بەرامبەرم سندووقە تەختەکە بوو. سندووقە تەختەکە کەلێنی ئەوسەر تا ئەوسەری تێدا بوون بۆ یەکەم جار کە کەلێنێکم دیەوە بە نووزە نووزو، خۆشیەکی نەفامانەوە بە پێشوازیەوە چووم. بەڵام ئەوکەلێنە بۆ هەڵکێشانی هەناسەش نەدەبوو و ئەگەر هەموو هێزی مەیموونێکیشت بەکار هێنابا بۆ فراوان کردنەوەی نەدەتوانی ئەو کارە بکەی.

زۆر بەسەر ئەوەدا رابرد. بۆیان دەگێڕامەوە، زۆر گۆڕابوومو، هاتو هاوارم نەدەکرد، هەربۆیە پێیان وابوو یان لەوانەیە بمرم؛ یان لەو قۆناغە ئاڵۆزەدەروونیە رزگار دەبم و دەستەمۆ کردنم ئاسان دەبێ، ئاڵۆزیە دەروونیەکەم نەما. بینم دەخواردەوەو خنکاندنی گریانە رقاویەکان، هەڵبەز هەڵبەزە بەژانەکانی ئەسپێکان، لێسانەوەی ماندووانەی نارگیل. سەر لە دیوارە دارەکەی قەفەسەکە دان، زمان دەرهێنان لە کەسێك لێم نزیك دەبۆوە - ئەوانە سەرەتای دەست پێکردنی ژیانی نوێم بوون. بەڵام سەرەڕای ئەوانەش هەستم دەکردو دەمزانی رێگای رزگار بوونم نیە. من بەم شێوەیە بەربەرەکانیم لەگەڵ دەکردن.

ئەمڕۆ کە بیر لەو رۆژانە دەکەمەوە ناتوانم وشەیەك هەڵبژێرم دەربڕی هەستو ئازاری ئەوکاتەم بێ‌و ئەوەی ئەمڕۆ دەریدەبڕم تەنیا وشەی مرۆڤەو هەربۆیە ناتوانم هەستی ئەوسەردەمەم بەوشەی مرۆڤ دەربڕم. دیارە دەبێ ئەوە بڵێم ئەگەر نەتوانم پێناسەیەکی بەپێزی ژیانی ئەوکاتەم کە مەیموونێك بووم بکەم؛ بەڵام لەهەمان کاتیشدا شك‌و گومان لەوەدا نیە بە ئاقار راستەقینەی رابردوومدا تێپەڕ بووم.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

هـەتاکو ئـەو ڕۆژەی گـیرام ڕێگـای دەربـاز بـوونو هـەلاتنم زۆر بـوو، بـەلام ئەگـەر پاشـان دەسـتو لاقیشـیان بەستبامایەوە، هەستم بەوە نـەدەکرد ئـازاد نـیم. بۆچی؟ ئەگـەر شـەو ڕۆژ نێـو پەنجەکانی پێت خوراندبایـە هـەتا خوێنیان لـێدەچۆڕایەوە هەستت پێنەدەکردو، ئەگەر میلەکانی قەفەسەکەت ئەوەندە پالْ پێوەنابا هەتا بـە پشـتت دا دەچوونە خوار نەت دەتوانی ڕێگەی دەرباز بوون بکەیەوە. ڕێگای دەربـاز بـوونم نـەبوو بـەلام بەهـەر شـێوەیەك بـوو دەبـوو ڕەخسـاندبام مـن بـێ بـیری ڕزگـار بـوون نـەدەژیام. هـەردەم بەرامبـەر دیـوارە تەختەکـە ـ بێشـك وەك مەیموونـەکانی دیکـەی شـیرکەتی "هاگنبـك"م بەسـەر دەهات کەچارەنووسیان لـەنێو قەفەسـەکاندا دیاریکراو بووـ دادەنیشتمو بیرم دەکردەوەچۆن خۆ لەم چارەنوسە ڕزگار بکەم. بڕیارم دا سروشـتی مـەیموونیم وەلا بنـێم ئـەو بـیرە بەزگم دا دەهات. چونکە مەیموونەکان بەزگیان بیر دەکەنەوە.

واتێدەگەم نەزانن مەبەستم لە خۆدەربازکردن چیە. کەواتە ڕوونترو ئاشـکراتر بلـێم مەبەسـتم ئـەوە نیـە ئـازادو سەربەست بمو بۆ هەر لایەك پێم خۆش بێ بڕۆم بەلکو مەبەستم ئەوەیە چوارچێوەیەکی گـەورەترم هـەبێ. کـەواتـە مەبەستم لە ئازادی ئەو هەستە گەورەیە نیە کە هەیە. لە شیکردنەوەی ئەو چەمکە خۆ دەپـارێزم چونکە زۆر شـت هـەن مـن دەسـتم وێـڕا نەگەیشـتوون. بـە پێـی سروشـتی مـەیموونیم هێنـدێك بیروبۆچـوونم سـەبارەت بـە ئـازادی هەبوونو، زۆر مرۆڤیشم دیوون ئارەزوو هیوایان ئازادی بووە، بەلام من ئازادیم نەدەویست نـە ئـەوکات نـە ئێسـتاش. ئاماژە بەوەش بکەم: ئینسانەکان لەزۆر ڕوانگەو بارەوە خۆیان بەو واتایە فریو دەدەن. سەرەڕای ئـەوە کـە ئـازادی لـە پیرۆزترین هەستەکانی تێدایە بەو ڕادەیەش گەورەترین سەرلێشوانەکانیش هەر لەوەوەیە.

زۆر لەوهونەرمەندانەم دیوە کەلەکاتی یاری سیرك دا لەسەر پەت و بـەو پەتانـەی خۆیـان پێـوە هەلاوەسـیوە زۆر هونەرمەندانە لەو سەرەوەوە خۆیان هەلداوەو خولیان خواردوەو نەیان هێشتووە بەربنەوەو، دەستی یەکتریان گرتوە. لە یەکێك لەو دیمەنانەدا کچ و کوڕێك پێشان دانیـان دەکـرد کوڕەکـە بـەددانی پـرچـی کچەکەی گرتبـوو. مـن لەبـەر خۆمـەوە گـوتم:"بـەوەش دەلـێن ئـازادی بەشـەر. ئـەو حەرەکەتانـە دەسـەلاتو زالْ بـوونی ڕەهایـان دەوێ." هـەتا چ ڕادەیـەك بـە گالتـەیان گرتـووی ئـەی سرووشـتی پـیرۆز! ئەگـەر مەیموونـەکان ئـەو دیمەنانـەیان دەدی ئەوەنـدە پێدەکەنینو قاقایان لێدەدا هەتا دەپسان.

ئازادیم نەدەویست، تەنیا ڕێگای دەرباز بوون بەهـەر لایەکدا بـا، دەنـا هـیچ داواکاریـەکی دیکـەم نـەبوو. تەنانـەت ئەگەر ئەو ڕێگەی دەربازبوونە فریویشی دابام. داواکاریەکە وانـەبوو، کەواتـە فریوەکەشـی چ نـەدەبوو؛ هـەر ئەوەنـدە ڕێگەم هەبا بەرەو پێش بچم دەستەکانم بـەرز بکەمـەوە خۆ بـەدیوارە داریەکـەوە هـەلواسمو، هـەر نـەبێ جموجۆلم هەبێ.

ئەمڕۆ کە ئەوکاتانەم بیر دەکەوێتەوە، ئەگەر ئارامی دەرونیم نەبا قەت ڕزگار نەدەبوومو، هەموو ئەوەی وەدەستم هێنابوو لە ئاکامی ئەو ئارامیە دەروونیەوە بوو یەکەمین ڕۆژەکان لـە کەشـتیەکەدا پـێم بـڕا؛ ئـەو ئارامیـەش هـەولی مسافیرەکانی کەشتیەکە بوو.

خـەلکێکی گەلـێ بـاش بـوون ئێسـتاش دەنگـی هەنگاوەقورسـەکانیان لەخـەو و بەخەبـەریدا دەبیسـتم. ئـەوان لـە جێبەجێ کردنـی کارەکانیـاندا لەسـەرەخۆ بـوونو بـەوە ڕاهـاتبوون. بۆوێنـە کاتـێ یـەکێك لـەوان دەیویسـت چـاوانی هەلگلۆفێ بەشێوەیەك دەستی بەرەو چاوی دەبـرد دەتگـوت ئاسـنێکی قـورس هەلـدەگرێ. گالتـەکردنو شـۆخیەکانیان توندوتیژ، بەلام دلسۆزانە بوو. پێکەنینیان پڕمینو زایلەیەکی ترسناکی هەبوو بەلام دوور بوو لە ڕق.

هەمیشە مستێکیان تف لەدەمیان دابوو جێگـای بـا یـان نـا ڕۆیـان دەکـرد. جارجـار ئەسـپێی لەشـم دەپەڕیـە سـەر لەشیان زۆر تووڕە دەبوون، بەلام قەت لەسەر ئەوە لێم نەدەڕەنجان. دەیانزانی لەشـم ئەسـپێ دروسـت دەکـاو، شـتێکی سروشتیە ئەسپێش نابەسترێتەوە، دانیان بەوە دانابوو. کاتێ بێکار دەبوون لە دەورم کۆدەبوونـەوەو پیپیـان دەکێشـاو لەگەلکوو بچووکترین جـموجۆلیـان لـێدەدیم دەورووژانو دەسـتیان لـە چـۆکیان ڕادەکێشـاو جارجـاریش دانەیـەکیان شوولەدارێکی پێ بوو و، ئەو جێگایەی حەزم دەکرد دەیخوراند.

ئەگەر ئەمڕۆ دوبارە بۆ سەفەرێکی ئاوا بانگهێشتنم بکەنـەوە قسـەی تێـدا نیـە ناچـم، بـەلام ئـەوەش بلـێم هـەر بیرەوەری ناخۆش نین یادی ئەو ڕۆژانەم خەنەوە.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

ئەو ئارامیەی لەنێو ئەوان دا بەدەستم هێنا، بوو بەهۆی ئەوە دالْغەی راکردن لە مێشکم بێنمەدەر. رێگەی خۆڕزگارکردنم لەهەڵاتن دا نەدەدی. دیارە بۆئەوەی زیندوو بمێنمەوە دەبوو رێگای رزگار بوون بدۆزمەوە. لەراستیدا دەرفەتی راکردن بۆ مەیموونێك هەر نەدەڕەخسا.

ئەمڕۆ ددانەکانم خراپ بوونو، ئەگەر بمهەوێ نارگیلێك بشکێنم دەبێ زۆر لەسەرەخۆ وردە وردە ئەو کارە بکەم. بەڵام ئەو کاتە ددانەکانم ساغ و تیژ بوون و دەمتوانی قفڵی قەفەسەکە ببڕم، کەچی ئەوکارەم نەکرد. ئەو کارەشم کردبا چی بۆ من تێدابوو؟ ئەوپەڕی دەهاتمە دەرو، ئێستا سەرم لە قەفەسەکە دەرنەدێنا دەیانگرتمەوەو، لە قەفەسێکی خراپترو تەنگتریان دەکردم. یان ئەگەر کەس هەستی بە هەڵاتنم نەکردبا رووم لە قەفەسی حەیوانە دڕندەو مارە ژاردارەکان دەکرد کە قەفەسیان بەرامبەر قەفەسەکەم بووو، دەبوو دوایین هەناسەکان لەنێو باوەشی ئەوان دا هەڵکێشم. لەوانەش بوو بتوانم خۆبگەیەنمە قەراغ کەشتیەکەو لەوێوە خۆ فڕێدەمە نێو ئاوی دەریاوە. ئەوکاتە ماوەیەك لەنێو دەریای پانو بەریندا سەرگەردان دەبوومو پاش پەلەقاژە نقووم دەبووم. ئەوانە هەموویان هەوڵی بێئاکام بوون. من بارودۆخەکەم وەك مرۆڤێك هەڵنەدەسەنگاند، بەڵام لەژێر کاریگەری بارودۆخەکەدا بووم و، دەتگوت هەڵمسەنگاندوە.

لە رووی عەقڵو مەنتیقەوە بیرم نەدەکردەوە، بەڵام بەوپەڕی ئارامیەوە لەژێر کاریگەری ئینسانەکانی دەوروبەرم دابووم. ئەو مرۆڤانەم دەدی کەدایمە لەهاتوچۆ دابوون. روخسارو جموجۆڵیان هەردەم کە بەبەر چاوم دا تێدەپەڕین، پێم وابوو کەسایەتی هەموویان لە یەکێکیان دا کۆبۆتەوە. ئەوان سەربەست بوون لەوەی بۆ هەرکوێ بچن و، هەرچی پێیان خۆشبا دەیانکرد. لێرەوەبوو رووناکی ئامانجێکی پیرۆز بەزەینم داهات. ئەگەر بەڵێنم پێدابان کە وەك ئەوان دەبم. کەس بەڵێنی ئەوەی نەدەدا دەرگای زیندانم لێبکاتەوە، مرۆڤی عاقڵ لە بەرامبەر کارێك دا کە ناکرێ بەڵێن نادا. بەڵام کاتێ کارەکە بکرێ سەدان بەڵێن رووت تێدەکەن. ئەو بەڵێنانەی پێشتر بێهودە بەدوایان دا دەگەڕای. ئەو خەڵکە سەرنجم راناکێشن. ئەگەر من لایەنگری ئەو ئازادیە دەبووم کە بۆم باس کردن، بێشك رێگەی دەریای بێسنوورم پێباشتر بوو لە نێوچاوانی تاریکی ئەوان. هەرچۆنێکی بێ زۆر پێش ئەوەی بیر لەوشتانە بکەمەوە ئەوانەم لەبەر چاو بوونو، لەراستیدا کۆمەڵەی ئەو تێڕوانینانەبوو منی بەرەو ئەو رێگەیە هێنا کە ئەمڕۆکە تێیدام.

لاسایی کردنەوەو شت فێر بوون لەو خەڵکە گەلێ ئاسان بوو. هەر لە یەکەم رۆژەکاندا فێری شەڕە تف بووم، تەنیا لە شتێك دا جیاواز بووین ئەمن پاش شەڕە تفەکە دەموچاوم دەلێستەوە ئەوان ئاوایان نەدەکرد. ئەوەندەی پێنەچوو پیپم وەك پیرەپیاوێك دەکێشا. کاتێ پەنجەی گەورەم لەسەر سەری پیپەکە دادەنا خۆشیو شادی دەکەوتە نێوخەڵکەکەوەو، تا پاش ماوەیەك هەستم نەدەکرد پیپەکە توتنی تێدا نیە.

زۆر بەبوتڵی عەرەقەوە ماندوو بووم، بۆنەکەی زۆری ئازار دەدام. چەندین حەوتوو رابورد هەتا راهاتم. سەیر بوو ئەوکێشە دەرونیەی منیان لە هەموو شتێك پێ خۆشتر بوو. لەنێو ئەو خەڵکەدا تەنانەت لە بیرەوەریشم دا چ جیاوازێکیان تێدا بەدی ناکەم. یەکیان تێدابوو جارجار، تەنیا یان لەگەڵ نەفەرێکی دیکە لەکات و بێکاتی دا دەهات شووشەیەکی بەدەستەوە بووو، فێری دەکردم. لە هەڵسوکەوتم تێنەدەگەیشت و هەوڵی دەدا لە نەهێنی دەروونم تێبگا. سەرە دارەکەی بوتڵەکەی بە سەبری دەردەهێنا، پاشان لێم ورد دەبۆوە بۆ ئەوەی بزانێ تێگەیشتووم یان نا. دان بەوەدا دەنێم وا بەوردی سەیرم دەکرد کە هیچ مامۆستایەکی سەر ئەم گۆی زەویە قوتابیەکی وەك منی نەبووە. پاش ئەوەی سەری شووشەکەی لادەبرد بوتڵەکەی بەرز دەکردەوەو، بەرەو دەمی دەبرد. نیگام هەتا گەروی دوا دەخست. سەری رەزامەندی دەلەقاندو، لێم رازی بوو کە بەگوێ بووم. بوتڵەکەی بە دەمیەوە دەناو، منیش لە خۆشی ئەو ناسینە لەسەرخۆیە دەمقیژاندو هاوارم دەکردو، هەر جێگەیەکی لەشم بەردەستم کەوتبا هەڵم دەکڕاندو دەمخوراند. زۆری پێخۆش بوو شووشەکەی بەلێویەوە دەناو قومێکی دەخواردەوە. بێسەبرو هیوابڕاو دەبووم بۆ ئەوەی لاسایی بکەمەوە قەفەسەکەم پیس دەکرد، بە بینینی ئەم دیمەنە سەرخۆشتر دەبوو. لێرەدا بوتڵەکەی بەتەواوی لەخۆی دووور رادەگرتو، بەحەرەکەتێکی کەوانی لەلێوی نزیك دەکردەوە لەکاتێکدا ئەوەی بۆ تێگەیاندنی من بوو بە شێوەیەکی زەقو ناشیرن خۆی بەپشتەوەدا دەشکاندەوەو، شووشەکەی بە تینگیەوە دەنا. ماندوو دەبووم هەستم بەبێهیزی دەکردو نەمدەتوانی دوای ئەو خۆپێشاندانەی بکەوم بە میلەی قەفەسەکەوە هەڵداوەسرام. ئەویش دەستی بەزگی دادێناو نزگەرەی دەدان بەم شێوەیە کۆتایی بە وانە وتنەوە تیوریەکەی دێنا.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

پاش ئەوانە راهێنانی عەمەلی دەست پێدەکا. بەڵام بەرادەی پێویست بە وانە نەزەریەکەی داهێزرابووم؛ ئەوە بەشێك لە چارەنووسی من بوو. سەرەڕای ئەوەش بە هەموو هێزمەوە دەستم بۆ بوتڵەکە درێژ دەکرد کە بۆی راگرتبووم وەریبگرم. سەرەدارەکەم بە لەرز لەرز دەرهێنا لەو هەنگاوە سەرکەوتم. هیزێکی زۆرترم کۆکردەوەو ورەم پێبەخشرا، بوتڵەکەم بەرز کردەوە، لاساییکردنەوەکەم جیاوازیەکی ئەوتۆی لەگەڵ ئەسڵیەکەی دا نەبوو. ئەگەرچی بوتڵەکە بەتاڵە بۆنی دێ بە بێزراویەوە فرێی دەدەم ـ مامۆستاکەش ئەوەی زۆر پێناخۆشە ـ و، لەبیرم دەچێتەوە دەست بە زگم دا بێنم و، نزگەرە بدەم.

ئەو وانەیە زۆر جار دووپاتە بۆوە. لە پێوەندی دەگەڵ پێداهەڵگوتنی مامۆستاکەم دا دەبێ بڵێم: قەت لێم تووڕەنەدەبوو. دیارەجارجار پیپە داگیرساوەکەی ئەوەندە لەو جێگایەی دەستم نەیدەگەیشتێ نزیك دەکردەوە هەتا بۆن کروز لە لەشم هەڵدەستاو دەیسووتاند؛ بەڵام بۆخۆی بە دەستە گەورەو دڵسۆزەکانی دەیکوژاندەوە؛ لێم تووڕەنەدەبوو چونکە هەردووکمان لە بەرەیەکدا دژی سروشتی مەیموونیم شەڕمان دەکردو، لەو نێوەدا ئەرکی من قورستر بوو.

شەوێك ـ وا بزانم لە جێژنێك دا؛ دەنگی گرامافۆن دەهات؛ و، ئەفسەرێکی لاو لەنێو خەڵکەکەدا دەگەڕا ـ سەرکەوتنێکی گەورەمان وەدەست هێنا. ئەو شەوە خەڵکێکی زۆر کۆبووبوونەوە. کەس ئاگای لە من نەبوو. بەهەڵکەوت بووتڵە عەرەقیان لە نزیك قەفەسەکە دانابوو هەڵمگرت. خەڵکەکە کاتێ ئەوەیان زانی یەك یەك و دوودوو روویان تێکردم و سەرنجیانم راکێشا. سەرەدارەکەم دەرهێنا ئەو نیگایانەی تێمەوە رامابوون سەدان بژیان تێدابوو. بوتڵەکەم لە دەمم نزیك کردەوەو، بێوەستان وبێئەوەی خۆم تێك بدەم وەك عارەق خۆرێکی شارەزا بە چاوی خومارو گەرویەکی پڕ لەعارەق وەك پیاوان بوتڵەکەم بەتاڵ کرد. پاشان بوتڵەکەم لەبەر شپرزیو سەرلێشێواویەوە نا، بەڵکو زۆر هونەرمەندانە تووڕ دا، دیارە ئەم جارەش لەبیرم چوو دەست بە زگم دابێنم. بەڵام لەجیاتی، چونکە چارەیەکی دیکەم نەبوو، چونکە پێم خۆش بوو و، خەریك بوو سەرخۆش دەبووم، کورت و کرمانجی بە زمانی ئینسانان هاوارم کرد:"هۆریا" و بە هاوارەوە خۆم فڕێدایە نێو خەڵکەکەو زایەڵەی دەنگیان:"گوێ بگرن خەریکە قسان دەکا!" وەك ماچێك لەسەر جەستەی شەلاڵی عارەقم هەست پێدەکرد.

دوبارەی دەکەمەوە: لاسای کردنەوەی ئینسانەکان سرنجی رانەدەکێشام؛ لاسایم دەکردەوە چونکە بەشوێن رێگەی دەرباز بوون دا بووم، نەك بە هۆیەکی دیکەوە. ئەو سەرکەوتنەش دەردێکی دەرمان نەکرد. دەنگی ئینسانیم دوبارە خنکێنرا؛ مانگەکان رابوردن هەتا هاتمەوە سەرخۆو توانیم وەقسە بێمەوە. بەڵام بێیزاریم لە عەرەق هەر نەبڕابۆوەو زیاتر بووبوو. چ دەکرا چارەنووس دیاری کرابوو.

کاتێ لە هامبورگ دایانمە یەکەمین راهێنەرم هەر زوو هەستم کرد دوو رێگەم لەبەرن. باخچەی ئاژەڵان یان شانۆ کردن. خۆم تووشی دوودڵیو دڵەخورپە نەکرد، لە دڵی خۆمدا گووتم:"هەموو تواناو هێزت بەکار بێنە بۆ گەیشتن بە شانۆ. ئەوەیە رێگای دەرباز بوون. باخچەی ئاژەڵان تەنیا قەفەسەکەی نوێیە. ئەگەر بێت و لاقت بچێتە ئەودیوی تێدا دەچی."

بەرێزان ئەزموونم دەست کەوت. کاتێ ناچار بی ئەزمونت دەست دەکەوێ. کاتێ دوای رێگەی رزگار بوون بکەوی بە هەر نرخێك بێ فێر دەبی؛ بە قامچی دەبیتە پارێزگاری خۆت، گۆشتی لەشت بە خۆڕاگری لە بەرامبەر شەلاق دا تیکە تیکە دەکەی. بەڵێ سروشتی مەیموونیم وایلێکردم رابکەم. مامۆستای یەکەمم چی وای نەمابوو بۆخۆی ببێتە مەیموون؛ هەرزوو وازی لە راهێنانم هێناو، رەوانەی شێت خانە کرا بە خۆشیەوە ئەوەندەی پێنەچوو ئێزنیان دا.

من زۆر مامۆستام هەبوون، جاری واهەبوو لەیەك کاتدا لەچەند مامۆستا کەڵکم وەردەگرت. کاتێ لەتواناییەکانم زۆرتر دڵنیا بووم. کاتێ هەستم پێکرد خەڵك سرنجیان بۆ لای پێشکەوتنەکانم راکێشراوەو، دوارۆژێکی پڕشنگدارم لەبەر دەمە، بۆخۆم مامۆستام گرت. پێم دەگوتن لە پێنج هۆدە دانیشن بێ پسانەوە دەچوومە لای هەمووان و شتیان لێفێر دەبووم.

زۆر شت فێر بوومو پێشکەوتنێکی گەلێ باشم دەست کەوت. تیشکی زانست بە هەموو کون و سووچێکدا دەچووە نێومێشکی بەرەو لەخەو هەڵستانم. حاشا ناکەم. شایم لە دڵدا دەگەڕا، بەڵام دەبێدان بەوەشدا بنێم. ئەوکاتەش نرخێکی ئەوتۆم بۆ ئەو پێشکەوتنانەم دانەدەنا چ بگا بە ئەمڕۆ. خێرو بەرەکەتی ئەو هەڵەی کە هەتاوەکوو ئێستا لە دنیادا وێنەی نەبووە ئەوە بوو توانیومە بگەمە رادەی فەرهەنگی ئورووپایەکی مام ناوەندی. لەوانەیە ئەوە

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

شتێکی وانەبێ، بەڵام لەلایەنێکەوە گرنگی خۆشی هەیە. هەر ئەوە بوو بە هۆی ئەوە یاریدەی دام و لە قەفەس رامکرد. ئەو رێگەیە رێگەیەکی تایبەتی بوو. هەر ئەو رێگەی رزگار بوونەش بوو رێگەی مرۆڤ بوونی بۆ خولقاندم. لە زمانی ئەڵمانیدا وتەیەکی بەناوبانگ هەیە دەڵێ:"چووە نێو دەوەنان و بۆی دەرچوو." ئەوە کارێك بوو من کردم چوومە نێو دارودەوەن و بۆی دەرچووم. رێگەیەکی دیکەم نەبوو جیا لە راکردن. دیارە چونکە ئیمکانی هەڵبژاردنی ئازادیم نەبوو.

کاتێ سەیری ئەو گۆڕانکاریە، ئەوەی لەو رێگەیەدا دەستم کەوت دەکەم جێگەی گلەیی نیە. ئەگەرچی، جێگەی رەزامەندیش نیە. دەستم لە گیفانی پانتۆڵەکە ناوە، بووتڵی شەڕاب لەسەر مێزەکەمە لەنێو سەندەڵیە قووڵەکە کەلەبێشکە دەچێ پان بوومەوەو لە پەنجەرەوە سەیری دەرەوە دەکەم. بەڕێوەبەری شانۆی پڕۆژەکانم لە دیوی بەڕێوەبەری دانیشتوە. کاتێ زەنگی بۆ لێدەدەم دێو گوێ بۆ قسەکانم رادەگرێ. بەگشتی هەموو شەو بەرنامەم هەیەو پێم وانیە سەرکەوتنێکی گەورەتر لەوەی بەدەستم هێناوە بەدەست بێنم. شەوانە کاتێك درەنگانێك لەمیوانی، کۆڕە زانستی یان کۆڕی هاوڕێو برادەران دەگەڕێمەوە ماڵێ، خانمە شامپانزەیەکی وردیلەو راهێنراو چاو لەرێ دەبینمو، لە پەنایدا وەك مەیموونەکان رادەبوێرم. رۆژانە لێی بێزارم، چونکە نیگای شێتانەی حەیوانێکی سەرلێشێواوی هەیە، کە چاك رانەهێنراوە؛ ئەوەش تەنیا من لێی تێدەگەم و بەنۆرەی خۆم لێشی بێزارم. بەگشتی ئەگەر سەیری رابردوو بکەین هەرچۆنێکی بێ ئەوەی ویستوومە پێیگەیشتووم. نابێ بڵێین ئەوەندە ناهێنێ. ئەوەش بڵێم قەزاوەتی هیچ مرۆڤێکم ناوێ. تەنیا دەمهەوێ دۆزینەوەکانم بە گوێی خەڵك بگەیەنم. بەشدارە بەڕێز و بڵندپایەکانی ئاکادیمی ئەوەش تەنیا راپۆرتێك بوو پێشکەشم کردن.

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com